

Zivot

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

FEBRUÁR • ÚNOR • LUTY • ČÍSLO 2 1974

ROČNÍK 17 cena 1 zł

ZEM TÁTO VAŠA NECH JE AKO HNIEZDO,
V NOMŽ KRŇIA SA SPOLOCNE A SA TEŠIA;

A ZEM, A ZEM, A VŠETKY, VŠETKY HVIEZDY
NECH TAKÉTO SÚ BLAHA HNIEZDA.

Jurek Doskocil

DÔLEŽITÉ ROZHODNUTIA

Vládny program realizácie rozhodnutia I. celoštátnnej konferencie PZRS, prijatý na XII. pléne UV našej strany a schválený Sejmom, zahrňuje spoločensko-hospodárske a sociálne plány, ktoré majú obrovský význam pre všetkých pracujúcich. Ďaleko presahuje pôvodný program VI. súťaži. Ide o program neobyčajne smelý, ktorého realizácia iba v oblasti úpravy a zvýšenia miezd bude si vyžadovať ročne 20 mld zl. Spolu s doterajšími rozhodnutiami náklady na všetky úpravy miezd v rokoch 1971—1976 si budú vyžadovať 44 mld zl ročne.

V ROKU 1974 BUDÚ

MAT ZVÝŠENÉ PLATY:

OD 1. FEBRUÁRA 500 000 pracovníkov baní na kamenné i hniedé uhlie, rudy a minerálnu suroviny, podnikov pre ťažbu nafty a kameňolomov.

Od 1. FEBRUÁRA zamestnanci urbanistických pracovníkov a kolektívov, ako aj zamestnanci pracovní oblasťných plánov.

OD 1. APRÍLA 725 000 pracovníkov pozemnej a leteckej dopravy, najmä vodičov a pracovníkov zázemia a technických služieb automobilovej dopravy. Spája sa to s dodatočnou úpravou miezd pre brigády rušnovodičov a sprivedcov, ako aj robotníkov železničnej dopravy.

OD 1. APRILA traktoriisti, kombajnisti, pracovníci dielni roľníckych krúžkov.

OD 1. JÚNA milión pracovníkov vnútorného obchodu a gastronomie.

OD 1. JÚLA pracovníci technických služieb a mechanizácie poľnohospodárstva, zverolekárskej služieb, chemizácie poľnohospodárstva, inšpektorátov pre osevné zrno, ako aj geodetických a kartografických podnikov.

OD 1. JÚLA pracovníci zahraničného obchodu.

OD 1. JÚLA pracovníci celulózovo-papierničkého a zápalárskeho priemyslu, ako aj priemyslu stavebnej keramiky, stavebnej izolácie a betonárstva.

OD 1. JÚLA pracovníci námorných prístavov, morského rybolova a podnikov pre podvodné a čerpacie práce.

OD 1. SEPTEMBERA 74 000 pracovníkov kultúry a umenia: knižných vydavateľstiev, knižnic a kultúrno-osvetových stredísk, divadiel a podnikov pre výrobu a rozširovanie filmov.

OD 1. OKTÓBRA pracovníci geologických podnikov.

OD 1. OKTÓBRA 85 000 pracovníkov vodovodnej a kanalizačnej siete, mestských teplární, ako aj podnikov pre očistenie miest a sídlisk.

OD 1. AUGUSTA budú zvýšené najnižšie mzdy z 1.000 zl do 1.200 zl mesačne. Treba pripomenúť, že ešte roku 1970 najnižšia mazda dosahovala 850 zl. Obdržiavalo ju 2,3% zamestnaných. Po terajšom zvýšení úroveň týchto miezd stúpne o 41%, a počet zamestnancov s touto mzdou klesne na 0,9%.

OD 1. JANUÁRA boli utvorené závodné fondy odmeňovania pracujúcich vo všetkých podnikoch, ktoré doteraz takéto fondy nemali, ani fondy za ekonomicke výsledky.

V ROKU 1975 BUDÚ

MAT ZVÝŠENÉ PLATY:

Zamestnanci všetkých ostatných odvetví drevárskeho priemyslu.

OD 1. AUGUSTA pracovníci všetkých ostatných priemyselných odvetví, ktorí dovtedy nebudú ešte pracovať podľa nových zásad finančno-ekonomickejho systému. Okrem toho zamestnanci rašelinového a prútiarsko-trstinového priemyslu, vnútrozemskej plavby a vodo hospodárskej správy. Úprava miezd sa bude vzťahovať aj na všetky menšie skupiny povolaní, medzi nimi aj na pracovníkov reakreacích služieb pre deti a mládež.

SOCIÁLNE PRÍSPĚVKY

V ROKU 1974

OD 1. AUGUSTA zvýšia sa najnižšie starobné dôchodky, ako aj invalidné a rodinné dôchodky. Starobné dôchodky do 1.000 zl a invalidné a rodinné dôchodky priemerne o 130 zl mesačne. Teda sa to týka ok. jedného milióna ľudí, ktorí sú skoro 1/3 všetkých dôchod-

čú. UGUSTA stupnú prispevky pre invalidov a odborárov. UGUSTA budú zvýšené dô-

chodky invalidom I. kategórie prie-

merne o ok. 160 zl mesačne.

Podstatne sa tiež zvýši základná sadzba pre výpočet invalidných a sta-

SOCIÁLNE PRÍSPĚVKY

V ROKU 1975

Od začiatku roka 1975 sa bude postupne zvýšovať základná sadzba pre výpočet dôchodkov z 1.500 do 2.000 zl mesačne, následkom čoho percentuálne základ týchto dôchodkov stúpne z terajších 55% na 80% v r. 1980. Pre invalidné dôchodky I. a II. kategórie tento základ stúpne z 30% do 65% a III. kategórie — z 20% do 45%, zase pre rodinné dôchodky z 30% do 45% až 65%, závisle od počtu rodinných oprávnených dostávať tento dôchodok.

OD 1. JANUÁRA budú sa postupne zvýšovať sádzby pre výpočet dôchodkov aj z nad 2.000 zl mesačne. Sújemne k tomu, aby percentuálne základ pre výpočet dôchodkov stúpol z terajších 25% do 50% v r. 1980 a invalidných dôchodkov z 20% do 45%. Dôchodok bez akýchkoľvek príplatkov vypočítaný z platu 3.200 zl dosahuje podľa terajších zásad 1.850 zl, čiže asi 60% mzdy. Zase podľa nových zásad sa postupne zvýši do r. 1980 na 2.350 zl, čiže do 73% mzdy.

OD 1. JÚLA sa umožní dobrovoľný odchod do dôchodku invalidom, keď majú odpracovaný zákonom stanovený počet rokov, ako aj ženám, ktorým k odchodu do dôchodku chybne nie viac ako päť rokov a prepracovali o 10 rokov dlhšie než to vyžaduje zákon. To iste sa vzťahuje aj na ženy, ktoré dosiahli vek stanovený zákonom pre odchod do dôchodku, keď im k odpracovanému počtu rokov, požadanému zákonom, nechybuje viac ako 5 rokov.

STAROSTLIVOSŤ

O MATKU A DIETÁ

Rodiny s príjmom do 1.000 zl na osobu mali doteraz nárok na vyššie rodinné príspevky.

OD 1. AUGUSTA 1974 výška týchto príjmov stúpne na 1.400 zl a zároveň rodinné príspevky na tretie a ďalšie deti sa zvýšia o 150 zl. Mesačné príspevky pre nepracujúce matky vychávajúce tri buď viacaj deti sa zvýsia o 100 zl alebo 50 zl, závisle od príjmov na jedného člena rodiny. Okrem toho mesačné príspevky na každé zmrzačené dieťa stúpnu o 500 zl mesačne.

OD 1. JANUÁRA 1975 rodinné príspevky na druhé dieťa budú zvýšené o 100 zl a na prvé o 50 zl, ako aj patricné príspevky pre nepracujúce matky, ktoré vychávajú dve alebo jedno dieťa.

DNI PRACOVNÉHO VOL'NA

V ROKU 1974 pracujúci v socialistickom sektore budú mať 6 dodatočných dní pracovného vol'na a V ROKU 1975 — 12 DNÍ.

ALIMENTY

OD 1. JANUÁRA 1975 sa vyrieši otázka vyplácania alimentov pomocou tvorzenia alimentačného fondu, z ktorého sa bude vyplácať oprávneným osobám. Bude sa to týkať výlučne alimentov, ktoré doteraz sa nedalo exkvovať.

STIPENDIÁ

OD 1. OKTÓBRA T.R. stúpne počet a výška najnižších štipendíí pre študentov. Dodatočných 200 mln zl, určených ročne na tento účel, umožní zváčsiť počet štipendíí o 15% a zvýšiť najnižšie štipendiá zo 400 do 600 zl mesačne.

DOBRO PRACUJÍCICH — NADRÄZENÝ CÍL SPOLEČENSKO-EKONOMICKÉ POLITIKY

19. ledna t.r. Sejm PLR po vy-

slechnutí projevu predsedu Rady ministrů P. Jaroszewicze a po disku-

susi schválil usnesení:

„Sejm Polskej lidové republiky

aceptuje program vlády PLR v oblasti realizace smerníc I. celo-

štátné konference PSDS, ktorý pred-

ložil predsedu Rady ministrů Piotr

Jaroszewicz.

Sejm konstatuje, že tento program je novým významným krokom na ceste k zlepšovaniu životných podmienok pracujúcich a prispieje k ďalšiemu dynamickému rozvoju země. Program predložený vládou je prejavom dôsledného uskutečňovania úkolov vytýčených VI. sjezdem Pol-

ské sjednocené dělnické strany, kte-

réj sú také platformou Fronty ná-

rodiné jednoty.“

Toto usnesenie je stručné, avšak

jak významné a dôležité pro kaž-

deho z nás!

Poprvé v dejinách lidového Pol-

ská během jednoho pětiletého plá-

nku bude citelně zlepšena hmotná situace prakticky všech obyvatel naší země! Do konce roku 1975 budou úpravou mezd zahrnutý všechny zaměstnanecké skupiny, přes jedenáct milionů pracujúcich socialistického sektoru. Připomeňme, že v letech 1971 — 1973 v důsledku rozhodnutí vyplývajících ze země-

dělské politiky strany nastoupil dynamický růst příjmů zemědělců. Příjmy této skupiny obyvatelstva, určené na úhradu spotřeby a ne-

produkční investic, vzrostly v tomto období o 28,9 procenta, prů-

měrně o 8,8 procenta ročně, tedy stejně jako roční vzrůst reálných mezd v socialistickém sektoru. Zaznamenáváme stejnometerný růst reálných mezd a příjmů pracujúcích měst i venkova.

To vše umožnila úspěšná realiza-

ce usnesení VI. sjezdu naší strany.

I. celoštátní stranická konference v říjnu minulého roku konstatovala, že během posledních tří let byly plánované hospodářské úkoly překročeny. Národní důchod vzrostl o třetinu, průmyslová výroba o 36 procent, zemědělská výroba téměř o 19 procent. Podle předběžných údajů vzrostl národní důchod v roce 1973 zhruba o 10%, průmyslová výroba o 12%, výstavba o 21%, zemědělská výroba o 7,8 procenta.

Strana soudí — a bylo to zdůrazněno na VIII. plénu v roce 1971 — že každý pokrok dosažený v hospodářském rozvoji prací pracujících, musí přinést příslušné zvýšení životní úrovně. Rozhodnutí XII. pléna UV PSDS a usnesení Sejmu PLR to zcela jasne dokazují.

Siroký program úpravy mezd jednotlivých zaměstnaneckých skupin ve městech i na venkově, zlepšení sociálních podmínek matek a rodin, veteránů práce, studujících mádež a pracujúcich s nejnižšími výdely přinese přímý prospěch milionům lidí. A to je nejdůležitější. Při perspektivním a hlubším pohledu na toto vše si musíme také uvědomit obrovský příznivý dopad důdatečného společenského programu dalšího rozvoje našeho hospodářství, mobilizující působení přijatých rozhodnutí majících za úkol popularizaci dobré práce, pečlivosti a význam stále lepších hospodářských výsledků, jež dosahujeme. Hovoří o tom soudruh E. Gierek na XII. plénu:

„Základem naší rozvojové strategie je předpoklad, že samo vysunutí

ROZDELENIE VOJSK

Egypt a Izrael podpisali dohodu o rozdelení vojsk na suezsko-sy-

najskom fronte. Na 101 km cesty

záležitosť člověka a jeho štěsti na první místo, jíž bude tou hybnou pákou hospodářského rozvoje, hnačí silou lepší práce dělnické třídy, rolníků, inteligence, všechn složek naší společnosti, celého národa.“

To, že v běžné pětiletce se bude úprava mezd vzťahovat na všechny zaměstnanecké skupiny, se zaslouží o rychlejší modernizaci a zvýšení vlivu mzdrové politiky na hospodářský rozvoj a aktivitu pracujících. Nutno se zde zmínit také o možnosti rychlejšího reagování na takové záporné jevy našeho hospodářství, jak např. fluktuaci, nedostatek služeb, zvláště polnohospodářských.

Přijatá rozhodnutí se v značném stupni vztahuje na soukromě hospodařící zemědělce, zaměstnance zemědělských ústavů a organizací. Budou zdrojem důdatečných reálných přijímů vesnického obyvatelstva. Úprava mezd obsahne více než 280 000 pracujúcich v zemědělském výrobcu, z toho zhruba 160 000 tisíc pracovníků zemědělských kroužků. Velkou kladnou úlohu v rozvoji zemědělské výroby zajisté odehrá zvýšení výkupních cen živého hovězího dobytku, cukrovky a řepky (o těchto otázkách napišeme podrobnejší v příštím čísle).

Kromě lepší kvality práce vyžaduje program přijatý Sejmem rovněž důdatečné finanční prostředky, které budou vyhospodařeny určitými přesuny v příjmech, změnami v některého zboží a služeb. Pokud se týče výrobků z ropy jde především o snížení jejich spotřeby, tedy setření (25%) naší spotřeby je hrazeno dovozem z nesocialistických zemí. Zvýšení cen alkoholických nápojů má význam nejenom ekonomický, ale také společenský a to značný. Jeho důsledkem by mělo být snížení nadměrné spotřeby. Je to problém, který nevyžaduje širšího zdůvodnění.

Zvýšení přírůstek v jídelnách a restauracích by mělo přinést značné zlepšení situace v tomto oboru.

19. januára t.r. konalo sa plenárne zasadanie Sejmu. Zasadania sa zúčastnili poslanci (zľava): Jerzy Łukaszewicz, Edward Gierek, Jan Szydlak

NAPOMÁHAT DOROZUMĚNÍ MEZI NÁRODY

V současném stadiu vědeckotechnické revoluce se svět, jak se říká, stává malým. Zmenšují se

časové rozdíly potřebné k cestování nejen ze země do země, ale z kontinentu na kontinent. „Zmenšování

světa“ se projevuje i v rostoucí ekonomické, vědeckotechnické mezinárodní spolupráci. Její růst vede k prohlubování touhy po vzájemném poznání. Realizace poznání kulturního, přírodního i jiného bohatství cizích zemí bere na sebe nejrůznější podoby — od turistické až k celoživotnímu studiu.

Potřeba poznávat cizí země byla popudem i k založení Čs. společnosti pro mezinárodní styky. Její činnost se rozvíjí v několika směrech. Především je ČSMS partnerkou organizací Společnosti přátel Československa, které vznikly v mnoha zemích čtyř kontinentů. Spolupracuje při rozvíjení družební činnosti českých a slovenských měst a krajů s podobnými samosprávnými celky v nesocialistických zemích. Součástí ČSMS je Československé sdružení pro Spojené národy, které existuje už od roku 1945. Vzhledem k zásluhám ČSMS o rozvíjení styků čs. občanů, organizací a institucí se zahraničními partnery, udělila vláda ČSSR Společnosti právo předávat medaile „Za zásluhy o prohloubení přátelství s ČSSR“.

ČSMS jako dobrovolná společnost má vlastní volené vedení v čele s

předsedou a tříčetným předsednictvem. Kromě těchto volených orgánů působí v ČSMS na pětadvacet různých volených výborů a sekci, takže činnost této dobrovolné společnosti je opravdu bohatá.

Dnes působí ve světě na 25 společností přátel Československa, o některých socialistických zemí po tak vzdálené, jako je Japonsko nebo Peru. ČSMS napomáhá jejich činnosti zasiláním informačního materiálu, výstavek, filmů o Československu atd.

Styky a spolupráce družebních měst i okresů mají vzestupnou tendenci, je o ně rostoucí zájem. ČSMS a její výbory napomáhají účastníkům radou, drobným informačním a propagačním materiálem, organizováním výměn zkušeností.

Dobrovolní pracovníci ČSMS se snaží napomáhat vzájemnému poznání a sblížení veřejnosti různých zemí v pevném přesvědčení, že tím přispívají k upevnění míru ve světě a rozšíření mezinárodní spolupráce.

Jiří Meisner
předseda Čs. společnosti
pro mezinárodní styky

DAKUJEME VŠETKÝM INŠTITÚCIAM, ÚRADOM, KRAJOM-ČITATEĽOM A PRIATEĽOM Z DOMOVA A Z ČESKO-SLOVENSKA, KTORÍ NÁM POSLALI NOVOROČNÉ POZDRAVY

REDAKCIA

POLSKO – ZSRR VÝMENA TOVAROV

V R. 1974

9. januára t.r. minister vnútorného obchodu E. Sznaider a zastávajúci funkciu ministra obchodu ZSSR Sergej Trifonov podpisali v Moskve protokol o polsko-sovietskej výmene spotrebnych tovarov a vedeckotechnickej spolupráci na rok 1974. Ako vyplýva z tohto dokumentu, tento rok celkové obraty tovarovej výmeny medzi rozortmi vnútorného obchodu PIER a ZSSR sa zvýsia o 44% v porovnaní s min. rokom.

Polsko dostane zo Sovietskeho zväzu o.i. také tovary ako chladničky, televízory, bicykle, pračky, hodinky, koberce, rybacie konzervy, šampanské, koňaky, ako aj pamiatky pre obchod Nataša vo Varšave. Poľsko bude zato využať do ZSSR o.i. pánsku a dámsku konfekciu, textilné výrobky, šijacie stroje gumenú a textilnú obuv, vodky a zaistí dodávky tovarov pre obchod Wanda v Moskve.

Fiat 126p

SNÍMKY: CAF

MALO- A STREDNO- LITRÁŽNE VOZIDLÁ – AUTOMOBILY BUDÚCNOSTI

Z intervieu ministra strojárskeho priemyslu Tadeusza Wrzazszyka pre PAP.

„V roku 1974 výroba osobných automobilov v Poľsku prekročí 165 000 (oproti 122 000 v roku 1973). Vyrábíme 10 000 malolitrážnych „poľských Fiatov 126“ a 40 000 áut „Syrena 105“ (v tom aj ich obmena pre roľníkov). Výroba žeranskej FSO stúpne skoro na 110 000 automobilov. FSO a FSM okrem toho zmontujú niekoľko tisíc „Fiatov 127“ a nevelké množstvo „Fiatov 132“. Súčasne budeeme rozvíjať montáž „Zastav 1100“ (juhoslovanská obmena Fiat 128).

Ako z uvedeného vyplýva rozvíjame predovšetkým výrobu automobilov s pomerne nevelkou spotrebou pohonných látok a surovín. Za najbližších päť rokov chceme zvýšiť výrobu „poľských Fiatov 126“ na okolo 200 000 a výroba žeranskej FSO sa v budúcnosti taktiež zvýši na okolo 160–180 000 automobilov ročne. „Fiat 125p“ vyrábaný v FSO, bude v súhlase so schválenými rozhodnutiami značne zmodernizovaný. Modernizácia bude sa týkať o.i. zvýšenia bezpečnosti jazdy (dvojobjvodové brzdy, bezpečný volant), ako aj stylizácie karosérie.

Dňa 3. januára 1974 otvorili v Československom kultúrnom stredisku vo Varšave výstavu — Július Fučík, novinár, komunista

NSR

Minister vnútra a podpredseda Slobodných demokratov (FDP) Hans-Dietrich Genscher oznamil pred kamerami západoněmecké televízie, že bude kandidovať na predsedu tejto strany, keď Walter Scheel, zastávajúci teraz túto funkciu, bude zvolený za prezidenta republiky. Genscher odmietol však komentovať správy, že zastúpi W. Scheela tiež vo funkcii ministra zahraničných vecí NSR.

KYPR

O prodloužení činnosti vojsk OSN na Kypru o dalších 6 mesiacov rozhodla Rada bezpečnosti OSN. Zároveň vyzvala zainteresované strany na Kypru, aby usilovaly o definitívne řešenie napjaté politické situace v zemi.

GENERÁLNÍ OPRAVA ZA TISÍC LET

Jednou z nemnoha zachovalých, nesmírně cenných středověkých památek v ČSSR, je brnění knížete Václava z rodu Přemyslovců (+ 929). Brnění se skládá z košile z drátěných kroužků, stejněho

pláštiku a železného šíšáku, který je cizelován a zdoben stříbrem.

Drátěná košile je dlouhá 109 cm, má půlmetrové rukávy a rozporky u krku a po bocích. Váží 10 kilogramů. Soudí se, že po knížeti Václavovi nosila toto brnění i další knížata z rodu Přemyslovců.

V současné době přistoupili odborníci po pečlivém prozkoumání brnění ke konzervaci této vzácné památky.

ARGENTINÍSTI

teroristé zaútočili na sídla peronistické strany a na byty osob známých svým levicovým postojem. Napadli také dělnickou manifestaci v Buenos Aires a postřelili jednoho dělníka. Soudí se, že vlnu pravicových atentátů, která začala už v červenci, inspiruje americká zpravodajská služba CIA.

NOVÁ ŠTÁTNÁ HYMNA

Doteraz britská hymna God save the Queen bola aj hymnou Austrálie. Nová vláda sa však nazdáva, že krajina má maf vlastnú hymnu. A tak vypísala súťaž na jej text a hudbu. Ak porota vyberie novú melódiu, potom 24. ja-

nuára 1974, v deň národného sviatku Austrálie, bude jej trinásť miliónov obyvateľov spievať novú hymnu.

ÚSTREDNÍMU VÝBORU KSČS

Dopis předsedy Československého ústavu zahraničního Kulturního společnosti Čechů a Slováků v Polské lidové republice:

VÁŽENÍ PŘÁTELE,

jsem upřímně rád, že na závěr roku, kdy obvykle hodnotíme uplynulé období, mohu za ČSÚZ konstatovat, že v roce 1973 se upevnila a prohloubila přátelská spolupráce mezi naším ústavem a Kulturní společností Čechů a Slováků v Polské lidové republice. Můj pobyt v Jurgově na oslavách výročí vzniku časopisu Život mi umožnil přesvědčit se o Vaši rozsáhlé a dobré organizované záslužné aktivitě v rámci slovenské menšiny. Používám této příležitosti, abych za srdečné přijetí a pohostinství, kterých se mi od Vás v Jurgově došlo ještě jednou srdečně poděkoval.

Do nového roku 1974 přeji všem funkcionářům i členům svazu mnoho úspěchů v práci i v životě, mnoho štěstí, dobré pohody a zdraví.

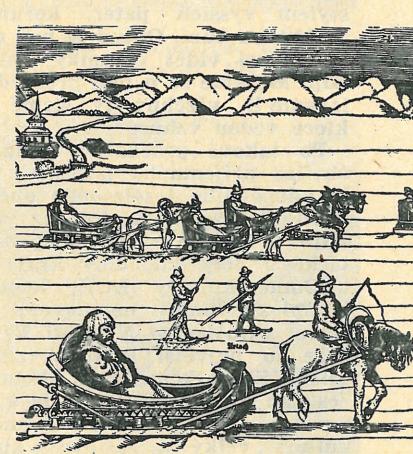
S krajanským pozdravem
MIROSLAV HOLUB

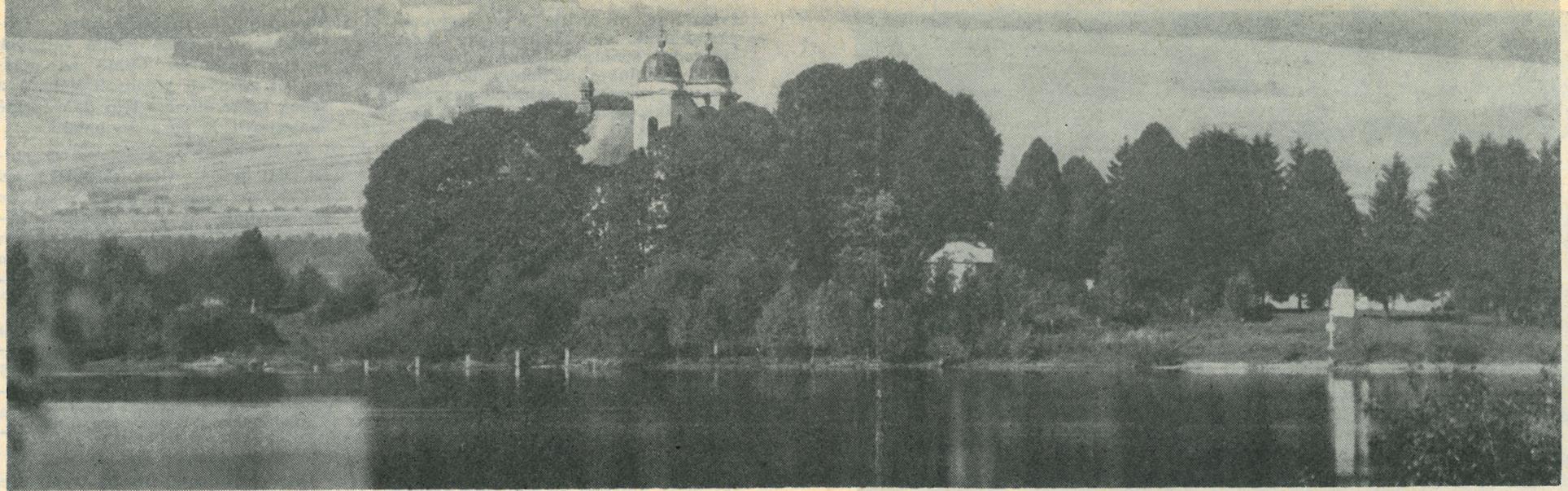
V Praze dne 1. ledna 1974

ŽIVOT PRED... 450 ROKMI

Ked sa nemecký šľachtic Siegmund von Herberstein vydal roku 1516 na dalekú cestu do Ruska, zásobil sa aj dostatočným množstvom ceruziek a papiera. Po niekoľkých rokoch, po návrate domov, napsal o svojej ceste knihu, ktorú aj sám ilustroval. Kniha vyšla práve pred 450 rokmi a okrem iných zaujímavostí vzbudili pozornosť Európanov krátke lyže, asi 110-centimetrové, zvané v Rusku „artach“. Privázovali si ich na topánky a lyžiar sa odrazil dlhou ostrou palicou striedavo na oboch stranach.

ŽIVOT — BRATISLAVA

Pohľad na ostrov Oravskej priehradu

SNÍMKY: ARCHÍV

F. GEORGIJEVICOVÁ

OÁZA UMENIA

Na severnom Slovensku, na rieke Orave vyrásila veľká priehrada s umelým jazerom o rozlohe 35 km² s priemernou hĺbkou 15 metrov. Vodná hladina zasiahla sedem oravských obcí, z nich štyri pochovala na večné veky. Uprostred jazera sa uchoval ostrov, z ktorého sa velebne týcia do výšky dve veže kostola, ktorý si postavili obyvatelia zatopenej Slanice vysoko na vršku nad dedinou. Tento kostolík uprostred priehradných vod je sí-

dom Oravskej galérie, a zhromaždili sa tu vzácné pamiatky oravského výtvarného umenia.

Ku kostolu na ostrove vedie od prístavišta krížová cesta a jej prvá kaplnka stojí už napoly vo vode. V kaplnke na konci krížovej cesty nájdete návštěvník vystavené fotografie obci s popisom historie kraja a dátami o stavbe priehradu. Zo štatistiky sa dozviete, že napr. kym v r. 1870 bolo v Slanici 150 domov a 1068 obyvateľov, v roku 1930 bolo v obci sice už 168 domov, no žilo v nich sotva 329 obyvateľov, pretože väčšina obyvateľstva sa vysťahovala za robotou do Ameriky a Kanady.

Dominantou ostrova je však pôvabny zrenovovaný barokový kostolík. Na jeho nádvorí stojí socha slanického rodáka Antona Bernoláka, spolutvorcu spisovnej slovenčiny, ktorú sem prenesli pred napustením Oravskej priehradu zo záhrady jeho rodného domu v Slanici. Vnútajšok kostolíka je skutočným prekvapením. Na čisto omietnutých stenách sú koldokola rozostavané exponaty starej ľudovej umeleckej tvorby zo celej Oravy. Z diel sa prihovára umenie, motivované čistotou a osobitosťou jeho tvorcov. Ved Hornooravčania až dodnes, takmer do polovice nášho storočia, žili svojským, patriarchálnym životom, do ktorého nezasahoval dovtedajší civilizačný proces, a ich ľudové umenie sa zachovalo vo svojej pôvodnej kultovej podobe. Oravský človek si stal svätých do rohov izieb, do výklenkov na priečeliach domov a do kaplniek na cintorinoch. Svoj výtvarný prejav ukladal do kamenných a drevených križov. Vyše sto takýchto diel, usporiadancich podľa architektonicko-výtvarného návrhu pracovníka Oravskej galérie, akademického maliara Ignáca Kolčáka nájdete dnes návštěvníci práve na Ostrove umenia uprostred priehradného jazera. Od roku 1972 doplnili zbierku na Slanickom ostrove o exteriérovú expozíciu, v ktorej sú najcennejšie diela oravskej ľudovej kamenárskej tvorby. Sú to napr. cenné kamenné reliéfy a súpy z 18. a 19. storočia, ktoré pochádzajú z bývalého strediska kamenárskeho umenia — oravskej obce Biely Potok, i z ďalších obcí, ako je Habovka, Vitanová, Zuberec a Štít.

Hlavné sídlo Oravskej galérie však nie je na ostrove, ale v okresnom meste Dolný Kubín. Tam

sa nachodia aj ďalšie diela, napr. veľká zbierka malieb na skle, tabuľových malieb a obrazov s oravskými motívmi. Ďalej sú tu zbierky keramiky, starej ľudovej grafiky a ilustrácií. Pozoruhodná je aj expozícia diel súčasných ľudových výtvarných rezábarov, ktorí však na Orave pomaly vymierajú.

Medzi najvýraznejších takýchto umelcov rezábarov patrí Štefan Siváň z Babinej. Pokračuje v ťapajach starých umelcov, ktorých tradíciu priniesol až do súčasnosti. Povolením je roľnik, z čoho zrejme prameň jeho blízky vzťah k prírode, ktorý sa odzrkadluje v celej jeho tvorbe. Pravidelný večný cyklus umierania a znovuvzkriesenia prírody možno cítiť aj v jeho chápaní náboženských motívov. Jeho madony vychádzajú z predstavy obyčajnej dedinskéj ženy, jeho pieta vyjadruje utrpenie človeka, ktoré aj on dôverne pozná. No najcennejšie je dielo Štefana Siváňa v tých motívoch, ktoré vychádzajú zo súčasného života. Jeho Madona s ovečkami znázorňuje ideálne spojenie náboženských predstav s reálnym životom. Štefan Siváň vo svojej tvorbe chráni odkaz tých majstrov-návistov, pred ktorými sa sklánamej až po mnogých stáročiach ako pred vefkým čistým umením.

Pracovníci Oravskej galérie sa okrem zbierania výtvarných diel starajú aj o záchranu pamiatok starej ľudovej architektúry a historicky cenných stavebných objektov. Tieto sa chystajú sústrediť v Múzeu ľudovej architektúry v Zuberci. Prevezú sem napr. jedinečný objekt poschodovej drevenice s manzardami z Rabčic, dom z Novote so stenami z pol metra hrubých brvien, s hradami na sušenie dreva v kuchyni a s kamenným žarnovom. Ďalej to bude gázdovský dom z Oravského Veselého, kde je pod jednou strechou ovčin, mašta, holohumnicia, záčin (komora) a miniatúrný byt s hlinenou dlážkou pre gazdu a jeho rodinu. Prevezú sem aj drevený kostol zo Zábreze, čo pamäť storočia, rázovitá sýpk zo Zuberca, inde na Slovensku neviadané, všetko pamiatky, ktoré vytváral po dlhé stáročia génius oravského ľudu.

Na farebnej snímke sv. Katarína, basreliéf z roku 1840

BUDEJOVICKÁ PROCHÁZKA

Ceské Budějovice — náměstí

SNÍMEK: ARCHÍV

Jihoceská metropole České Budějovice má několik charakteristických rysů. Jedním z nich, ktorý zůstává v paměti rodáků, až už je osud zanesl kamkoli, i zahraničních návštěvníků, je rozlehle, geometricky přesně rozmiřené náměstí, do něhož ústí osm hlavních ulic. Když purkrabí z hradu Ozvíkova na příkaz krále Přemysla Otakara II. v roce 1265 rozhodl, že každá strana náměstí bude měřit 133 m, a že na ní bude stát 48 domů, jako dosud, netušil, že se na jednu stranu náměstí bude muset jednou vejít 30–40 automobilů, pokud nestojí ve dvoj- či trojstupnu, což je většinu týdne.

Na tuto záplavu techniky shliží s bezpečné výše kašny Samsonova socha, dílo z 18. století, rovněž jeden z charakteristických rysů města.

Nikdo také nepřehlédne 68 m vysokou Černou věž, kde se gotika přízemí spojuje ladně s renesančním stylem vyšších patér, korunovaných trojdílnou bání. Odtud je prý za jasného počasí vidět vrcholky rakouských Alp. Můžeme se o tom přesvědčit, vyšlapeme-li všechny ty strmé schody, které vedou vzhůru.

Po takové procházce zatoužíme po chvilce příjemného posezení, odpočinku, duševního i tělesného občerstvení.

Obojího se nám dostane v hojně míře v zařízení, které je pro budějovické a celý jihočeský kraj pojmem, v Domě kultury ROH, imposantním komplexu budov na novém, bohatou zeleně zkrásleném Náměstí 1. máje.

Je to největší kulturní zařízení v celém jihočeském kraji, domov Jihočeského divadla. Třebaže je v činnosti teprve třetím rokem, vykonal Dům kultury velký a záslužný kus práce

na poli odborné a ideové výchovy a dobré zábavy pro mládež, děti i dospělé.

Prostoru má Dům kultury dostatek. Menší i větší divadelní sály s promítacími plátny, klubovny, místnosti pro zájmové kroužky, mezi nimiž vynikají výtvarnický pro děti a baletní skupina.

Dům kultury pořádá několik druhů pravidelných pořadů, z nichž se největší oblibě téší tzv. Liga dobré zábavy, pestré soutěže vybraných družstev ze 14 největších závodů, jež jsou patrony Domu kultury. (Jsou to např. Hardtmudt, 125 let stará továrna, prosulá svými tužkami po celém světě, Igla, výrobce jehel, pivovary s dlouhou tradicí — kdo by neznal Budvar, a další.)

Mezi mladými je populární klub Roháč, napojený na učňovská střediska zmiňovaných závodů. Mládež, nejen učňovská, ale i studenti a mladí vojáci, se tu neasíslinou formou seznámuje s normami společenského chování, dostává se jí poučení od zdravotníků, v různých tematických seriálech přednášek a filmů si může rozširovat odborné i všeobecné vzdělání, může si také uspořádat veselou tanecní zábavu, zorganizovat hudební vystoupení a pod.

Výstavní síň je vždy otevřena dílům výtvarníků (profesionálů a amatérů) mezi něž patří výtvarná skupina Vis Art, jejíž práce jsou vesměs inspirovány jihočeskou krajinou. V oblasti umění se výborně osvědčila spolupráce s jihočeskou Alšovou galerií na zámku Hluboké. Odborníci tu konají přednášky a pomáhají zájemcům k pochopení umění starého, tradičního i nového, hledajícího.

J. KVAPILOVÁ

BIELO-
STOCKÁ
ZEM

HODNOTA ČASU

EĽK

Pre nás — hovoria obyvatelia Bielostockého vojvodstva — čas má mimoriadnu hodnotu. Po mnohé dlhé roky táto oblasť sa rovnala zanedbanej bielostockej dedine. Ostatne, nebolo to bez príčiny, pretože v celoštátnom meradle sme sa nachádzali na jednom z posledných miest.

Iba rozhodnutia schválené za posledných dva a pol roka, vytvorili priaznivé ovzdušie pre bielostockú zem. Z iniciatívy krajského výboru PZRS, ktorý vychádzal z prirodzených podmienok a možnosti rozvoja, bol vypracovaný spoločensko-hospodársky program do roku 1980. Budúcnosť tejto oblasti je modernizácia poľnohospodárstva a jeho spojenie s potravnárskej priemyslu, ako aj ďalší rozvoj priemyslu, ktorý sa bude opierať o miestnu surovinovú základňu. Taktiež sa počítá s rozvojom turistiky.

Charakter bielostockej ekonomiky určuje predovšetkým poľnohospodárstvo. Napriek nepriaznivým pôdnym (štvrťa „b“ a piata trieda pôdy) a klimatickým podmienkam v porovnaní s inými oblasťami krajiny — dosiahli výsledky, ktoré ich postavili medzi tých, ktorí dosahujú najvyššiu dynamičnosť rozvoja.

Napríklad zmena farby bielostockého dobytka sa nerobí pre farebné efekty. Červená rasa bude nahradená čierno-bielou nížinou, ktorá je efektívnejšia, dáva viac mlieka a mäsa. Tak teda z Bielostockého vojvodstva bude pochádzať mnoho tak všetkými ceněných hovädzích biftekov.

Pre nás všetkých najdôležitejšie sú však tamoxie tri veľké investície: cukrovar v Lapach, mäsiarenské závody v Eľku, ako aj závod na výrobu prásavkového mlieka v Bielsku Podlaskom.

Pripomeňme iné odvetvia. Z Bielostockého vojvodstva pochádza jedna pätina látok vyrábaných v Poľsku. Existujúcemu bavlnárskemu priemyslu bude pomáhať nový závod v Lomži.

Taktiež drevársky priemysel — píly v Płocicze, Augustowe, Gołdapi a Czarnej Białostockej — predstavuje 6% celoštátnnej výroby. Aj rozvoj nábytkárstva je koncentrovaný v Bielomstoku, Lomži a Suwałkach. Drevársky kombinát v Hajnówce, patrí medzi najväčšie nielen v Poľsku, ale aj v Európe. Veľké nádeje vkladá Bielostocké vojvodstvo do rozvoja kovo-priemyslu a elektrostrojárskeho priemyslu, ako aj do továreň na výrobu rádia a držiakov v Bielomstoku a závodu kábelového príslušenstva v Eľku (ako jediný v Poľsku vyrába elektrické inštalácie pre Fiat 126).

A turistické krásy! Koľko sa ešte musí v tomto kraji urobiť, aby sme mohli využívať jeho krásu. Rozahlé rieky, jazerá a lesy skrývajú v sebe unikátnu ukážku flóry a fauny. Existuje tu veľa rezervácií zachovaných v pôvodnom stave. Napríklad Czerwone Bagno v Grajewskom okrese, ktoré je prirodzeným prostredím losa, jazero Kolmo (Augustowský okres), oáza nemých labutí — Tobolinka, okr. Sejny, jazero s plávajúcimi ostrovmi. Nemožno vymenúvať všetky, lebo ich existuje viac ako tridsať.

Zelené terény Bielostockého vojvodstva si vyžadujú veľké množstvo finančných prostriedkov. Aj v tejto oblasti zaznamenávame v poslednom období napredovanie. Napríklad len iniciatíva mládeže pri úprave trasy Suraž, Tykocin, Wizna, Nowogród. Pre turistov sa tam vytvárajú nové hostince, motely a vodné prístavy. Plánuje sa založenie tzv. malej gastronomie, kde si bude možno pochutnať na jedlach typických pre túto oblasť. Už tento rok sa začne rozvíjať tzv. turistická dedina.

Hospodári teda plánujú lacnú turistiku, prístupnú pre každého obyvateľa.

Sú tu najmodernejšie mäsiarenské závody. Iba dva roky uplynuli od schválenia rozhodnutia a už o niekoľko mesiacov skončila prvú etapu výstavby nového mäsového kombinátu a skladovania mäsa. Rok 1975 — bude už rokom spracovania, konzervovania a výrobania údenín.

Plne automatizované výrobné procesy umožnia spracovať 650 kusov dobytka (starý závod spracováva 240 kusov za osem hodín).

Doterajší, príliš malý a zastaraný závod odosielal viac ako dve tretiny dobytka na iný terén. Výstavba nového mäsového kombinátu pomaly mení charakter mesta. Riaditeľstvo závodov mysliac na budúcich pracovníkov (konečný počet 2,5 tis. osôb), vybuduje 350 bytov, jasle pre 60 detí, dopravnú základňu pre 350 jednotiek, ako aj pre mesto veľmi dôležitú čistiareň odpadových vôd.

ŁAPY

Tu začne spracovať cukrovú repu najväčší cukrovar v Poľsku, ktorého stavebný cyklus bol skrátený z 38 na 35 mesiacov. Cukrovar bude dohotovený už tento rok.

Je to tohto druhu prvá investícia v Bielostockom vojvodstve, vybavená najmodernejšími zariadeniami. Cukrovar spracuje 5.300 ton cukrovej repy za 24 hodiny (iné cukrovary priemerne 2.000 ton) a dodá 60.000 ton cukru. Technicky sa vyrávňa najvyššiemu svetovému štandardu. V súčasnosti končia práce na výstavbe teplárne, ktorú okrem cukrovaru budú využívať aj iné závody.

Po prvýkrát budú zavedené nové konštrukcie vysokotlakových kotlov s využitím mazutu ako paliva (aj to je novinkou v cukrovarskom priemysle).

Rovnobežne s pokrokom vo výstavbe, prebiehajú práce spojené s ochranou prírodného prostredia. Narew patrí medzi najčistejšie rieky v Poľsku, naprieck tomu, že na jej brehoch sa nachádza závod. Nezávisle od čistiareni odpadových vôd, ktoréj výstavba je určená predpismi, závod dodatočne určil na ochranu prostredia 4 mil. zlých.

Plánuje sa zavedenie kyslíka v nádržiach odpadových vôd, lebo odpady z cukrovaru nenáležia priamo vodu, ale ju zavádzajú kyslíka. Vznikne laboratórium kontrolujúce stoky a vodné hospodárstvo, ako aj závodná služba ochrany vody.

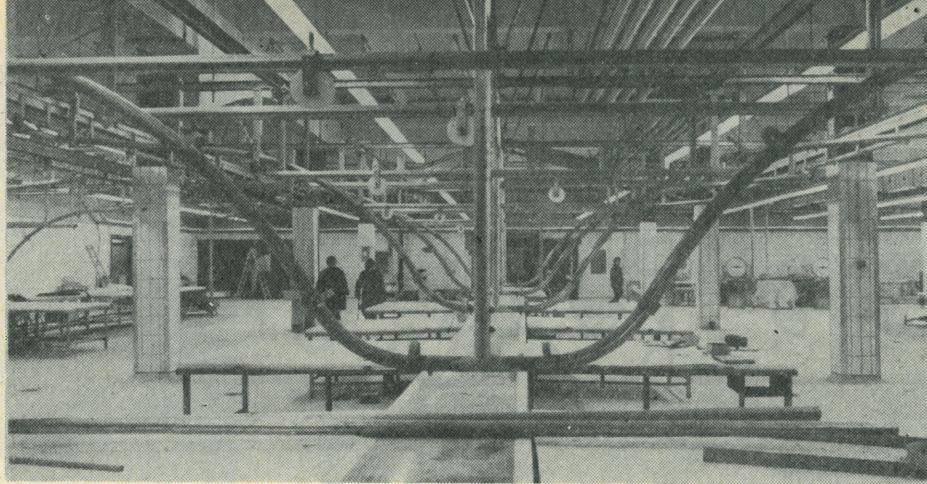
ZALESIE

Štátne chovateľsko-roľnícky majetok v Zalesi je v súčasnosti v Poľsku jediným chovateľom králikov v priemyselnom meradle.

Sú to králiky s rodokmeňmi novozélandskej a kalifornskej obmeny. Každý rok 20.000 králikov je určených o. i. pre laboratória Polfy a nomocnic. Odosielajú ich aj na chov do celej krajiny. Je to chov, ktorý sa mimoriadne vyplatí. Okrem výhod v podobe očkovacej látky, králičie mäso je veľmi chutné, jeho bielkoviny sú ľahko stravitelné, podobne ako teľačiny. Napr. vo Francúzsku je trojčasobne drahšie ako hovädzie mäso. Preto sa asi vyplatí prekonávať nechut' tak chovateľov, ako aj obyvateľstva zvyknutého na tradičné mäsiáše. Tunajší chov králikov je iba časťou produkcie štátneho majetku, lebo tu majú aj stádo ich prirodzených nepriateľov — čiže modré lišky. Kožušiny týchto lišiek získačajú najvyššie ceny na londýnskych a lipských aukciách. Ostatne Poľsko je najväčším producentom modrých lišiek na svete.

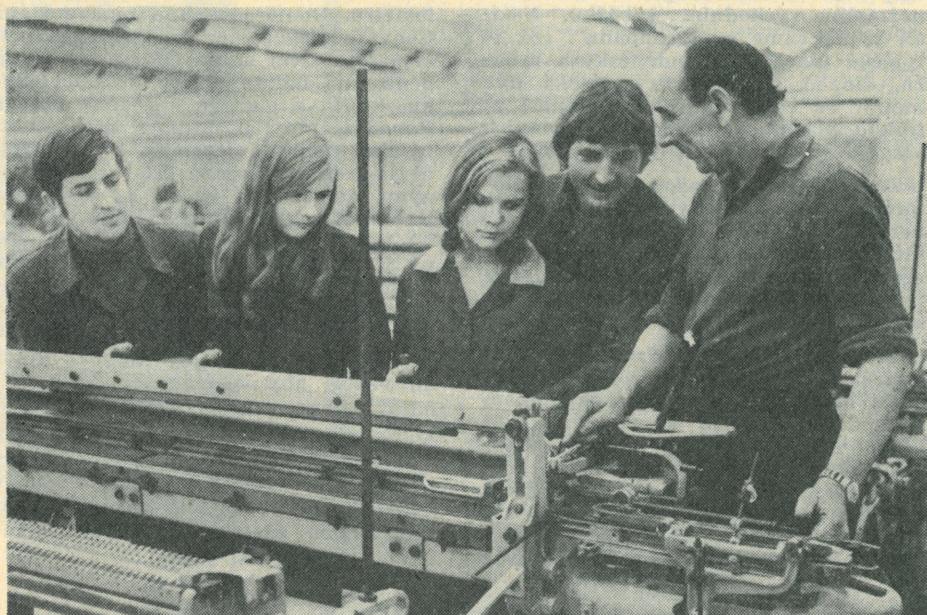
JOLANTA PRZEWOŁOCKA
(skrátené)

SNÍMKY: CAF

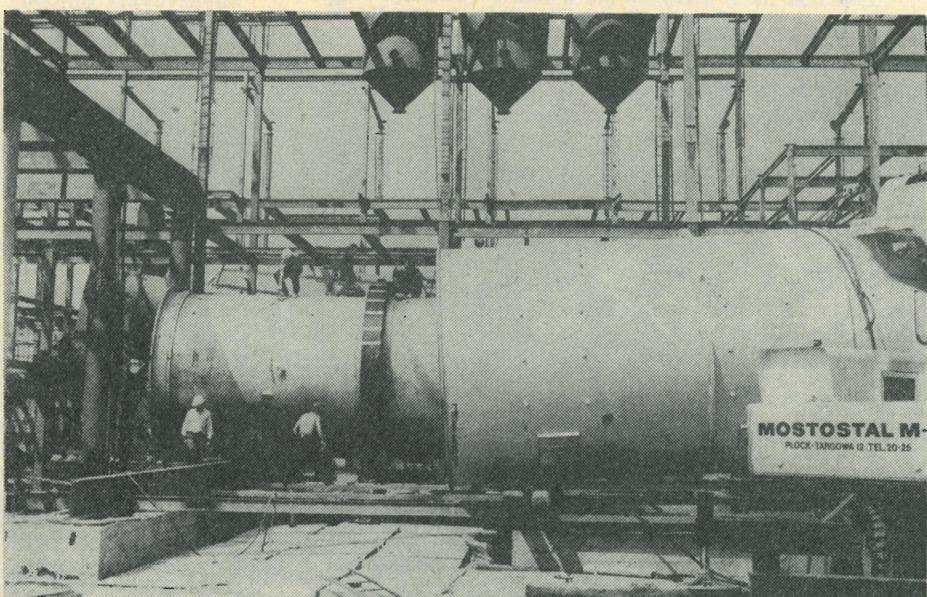

Moderné závody na spracovanie mäsa v Eľku

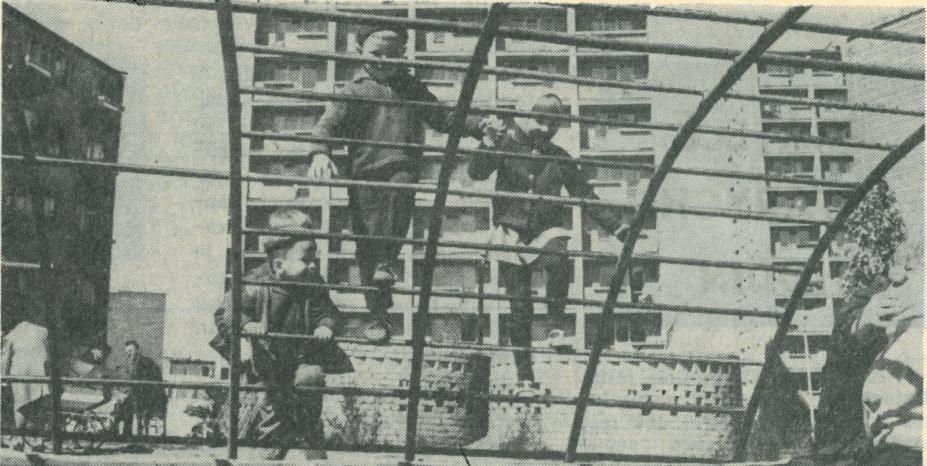
Lomža — nový závod bavlnárskeho priemyslu

Výstavba cukrovaru v Łapach

Bielostok — sídlisko 1000-ročia

Sejny — okresné mesto v severnej časti Bielostockého vojvodstva. V tomto meste má svoje sídlo ÚV Litovskej kultúrno-sociálnej spoločnosti. Na snímke: barokový kláštorný komplex zo 17.-18. stor.

OSTROV DRAKU

Do Sumbawa Besar, hlavního města stejnojmenného ostrova, jsme se dostali letadlem. Od tamtého vedení cesta díjem do vesnice Sape, která leží na nejjazším východním výběžku. Nazíří tří vyplovoucí na „sampanu“, což je typická plachetnice indonéských rybářů, dlouhá šest metrů a široká dva metry. Je celá ze dřeva a honosí se těžkou plachtou, tkanou z přírodních vláken. V té skořapce je nás pět.

Ze Sape na Komodo je asi 80 kilometrů, ale zdejší obyvatelé tuto cestu neradi podnikají. Bojí se zrádných mořských poroudů. Rybáři tvrdí, že cesta bude trvat asi 12 hodin. Ve skutečnosti se dostaneme k cíli své cesty až za pět dní.

Všechno jde dobře. Jsme pář kilometrů od Komoda. Teď bychom měli plout mezi skalnatými ostrůvky kolem Komoda až do vsi, která vyrůstá z hloubi zátoky. Zde však mírný pasátní vítr jichovýchodního směru náleží přestává vát. Moře začíná výt, země před námi se stále zmenšuje. Jsme vlečení proudem na šíré moře. Tepřve po několika dobrodružných dnech přistává-

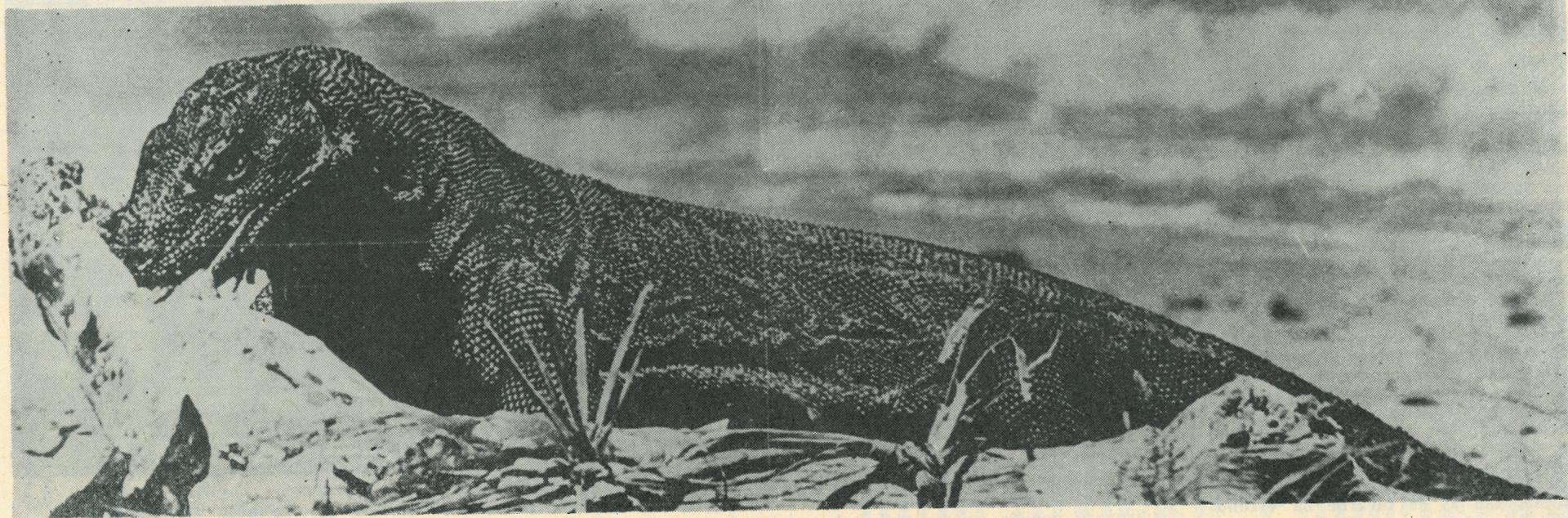
me zcela vyčerpáni ve vsi na Komodu. Vesnice se skládá ze dvou řad primitivních kolových staveb, mezi nimiž vede cesta ke studni vzdálené půl kilometru. Domorodci jsou mohamedáni. Chovají kozy a slepice. Prodejem velkého množství sušených ryb získávají peníze na nákup potřeb od obchodníků, kteří se občas na ostrově objeví. Původ těchto lidí dostává přítomnost „draku“ příčinou legendy. Nejvěrohodnější verze, přijímaná ostatně i samotnými domorodci, je ta, že obyvatelé Komodo jsou potomky rybářů z ostrova Flores Sumbawa. Je-li pro někoho už jen příjezd na Komodo zážitkem, neznamená to, že obyvatelé ostrova žijí v izolaci od okolního světa. Pilně loví stanice na svých tranzistorech. Kromě toho sem už leta přijíždí mnoho vědců, aby spatřili „buaya darat“ čili „suchozemského krokodýla“. Domorodci s touto zvědavostí spekulují. Přijíždějí-li cizinci z takové dálky — říkají si domorodci — pak jsou jistě bohatí a je třeba toho využít. Místní lidé nejsou zdaleka „plachými divochy“, jak je kdosi popsal.

Když byla mezi domorodci souostroví Sonda rozšířena legenda, že na ostrově Komodo leží mezi ostrovy Flores a Sumbawa žijí strašliví draci, kteří vypadají jako předpotopní obludy a žerou lidí i zvířata. Námořníci a rybáři se během tohoto ostrova zdaleka vyhýbali a někteří lidé se jim vysmívali. Jednoho dne roku 1912 se však ukázalo, že legenda vychází ze skutečnosti. Nedůvěřivcům rázem ztuhl úsměv na rtech. Časem však došlo k opačnému extrému: „Varanus Komodensis“, jak pojmenovali lidožravého draka vědci, byl zbaven mýtů a stal se zvířetem sice výjimečným, ale vzbuzujícím spíše zvědavost než strach. Píše o něm italský reportér Walter Bonatti.

me do tábora, aniž bychom zahlédli byť jen stín varana. Myslel jsem si, že to tak dopadne. Čekali jsme celé hodiny, návnada — jedna z koz — krásně voněla. Moji průvodci však po celou tu dobu přecházeli z místa na místo a hlasitě hovorili. Když jsem pochopil, s kým mám tu čest, uchýlil jsem se k válečné lodi. Začínám hrát roli neschopného člověka. Domorodci vidí, že jsem v nesnázích. Nabízejí mi pomoc za peníze, šaty a různé předměty. Odmitám a oni uraženě odcházejí. Trik se povedl. Konečně jsem sám.

Nesmím ztratit ani hodinu. Za svítání vláčím koží mršinu po pláži a dělám přitom široký oblouk kolem tábora. Vracím se na pobřeží, přivazují návnadu k velkému korálovému bloku a pár metrů od něho si zřizuju úkryt maskovaný krovinami. Schoulím se v něm a čekám. Po východu slunce začíná být vzduch dusivě horký. Náhle se na pobřeží objevuje vzdálený bod. Vypadá jako kmen stromu. Ale ten kmen se pomalu pohybuje! Mám vyhráno. Je to varan!

Varani jsou masožraví: nevyhynuli díky tomu, že na ostrově žije spousta divokých vepřů a jelenů. Nikdo neví, kolik varanů zde žije a odkud pocházejí. Do roku 1926 byli nelítostně loveni, takže hrozilo nebezpečí, že vyhynou. Holandské úřady pak lov varanů přísně zakázaly.

PRÁTELÉ STARÝCH HODIN

V starobylé Olomouci, jejíž Palackého universita oslavila na podzim roku 1973 400 let svého trvání, rozvíjí svou činnost sdružení Přátel starých hodin. Je to jediná organizace tohoto druhu v Československu a jedna z mála v zemích socialistického tábora. Sdružení přátel starých hodin je sekci olomoucké Vlastivědné společnosti muzejní, přitom je sekci nejpočetnější, sdružující ve svých řadách jak členy z Československa, tak rovněž z ciziny, mimo jiné také z Polska, NDR, SSSR, dále Rakouska, Francie, Švýcarska a dokonce USA.

Společnost přátel starých hodin byla ustavena jako celostátní instituce v roce 1970 ve Sternberku u příležitosti

výstavy historických hodin z fondů československých a zahraničních sbírek. Sluší se poznámenat, že se ve Sternberku nachází jedno z nejlepších československých muzeí s originální sbírkou starých hodin. Nová expozice je umístěna v jednom křídle gotického hradu ve Sternberku a skýtá vskutku mimořádnou podívanou.

Úkolem Společnosti přátel starých hodin je soustředovat ve svých řadách všechny sběratele, odborné pracovníky v oboru časoměrné techniky a mechanismů, muzejníky, milovníky starých hodin i prosté zájemce. Ve výboru společnosti, jejímž předsedou je známý československý polonista docent dr. Jiří Damborský, jsou světoznámí českoslovenští odborníci dr. Emanuel Poche a dr. Zdeněk Horský (vynikající znalec a propagátor Koperníkova díla v Československu). Přátelé starých hodin vydávají pro své členy zvláštní bulletin, který vychází čtvrtletně.

J. DAMBORSKY

JOSEF TOMAN V POLŠTINĚ

Josef Toman platí právem za jednoho z nejoblíbenějších spisovatelů českých čtenářů. Dnes se jím stává rovněž v Polsku, u čtenářů polských. Byl uveden poprvé do polského prostředí už v roce 1957 románem Don Juan (Život a smrt dona Miguela z Maňany), který přeložila známá překladatelka z češtiny J. Bulakovská. V roce 1966 pak jiná zasloužilá překladatelka z češtiny M. Erhardtová přivedla do polštiny druhý Tomášův proslulý román „Po nás potopa“ (tentotéž román byl také přeložen do mnoha evropských jazyků). A právě tento román vyšel nedávno již v druhém vydání v nakladatelství Państwowy In-

stitut Wydawniczy ve Varšavě spolu s autorovou záverečnou poznámkou pro polské čtenáře o své práci nad románem.

Jiné významné varšavské vydavatelství Czytelnik přineslo téměř současně s románem Po nás potopa nový překlad, a to román Člověk odnikud (Człowiek znikąd). Tato knižka, patřící k nejčtenějším Tomanovým dílům, ličí veselé příběhy tuláka Kajmana, nemanželského dítěte Velkého Inkvizitora. Toman v ní projevuje neobyčejný vypravěčský talent a jemný smysl pro humor.

Lze jistě se zadostiučiněním kvitovat tento čilý ruch v zpřístupňování dobrých děl české literatury polským čtenářům. Svědčí to nejen o dobré ediční politice našich polských přátel na úseku překladů, ale také i vznášející oblibě českého moderního písemnictví v Polsku.

PO HOLUBOCH ODZVONIA I GONDOLÁM

V záujme zachovania historických pamiatok a z príčin hygienických odstránia v roku 1974 všetkých 180 000 holubov z námestia San Marco v Benátkach.

Praví milovníci krásy privítali toto opatrenie s upokojením, návštěvníci, kochajúci sa najmä v turistických klišé, so sklamaním. Navyše celý turistický svet znepríjemnila správa, že aj povestné gondoly nahľadáva Zub času. Gondola — ak by ste nevedeli — sa skladá z 280 kúskov dreva, asymetricky pospájaných okolo pozdĺžnej osi. Stále menší počet tých, ktorí pozajú konštrukčné tajomstvo gondoly, jej vysoká cena (2500 dolárov) a navyše väčšia konkurencia moderných, rýchlych a pohodlných plavidiel prispievajú k zániku aj tejto benátskej relikvie.

jd

STA- LETÍ V REGÁ- LECH

Pohled na Prahu

SNÍMEK: ARCHIV

Docela moderní budova na živé pražské třídě, kde je umístěno první oddělení Státního ústředního archivu je jedinou budovou v Praze, která byla pro archivní účely přímo projektována a postavena. Zajemci tu naleznou vzácné poklady — je zde uložen Archiv České koruny, dokumentující vývoj českého státu od poloviny 12. století až do současnosti.

Nejstarší dokument zdejšího fondu nese datum 18. ledna 1158. Císař Fridrich I. v něm českému knížeti Vladislavovi za jeho věrné služby povoluje o jistých církevních svátcích nosit korunu jako odznak královské důstojnosti. List je ukončen císařským monogramem a neobyčejně dobře zachovanou pečetí.

Snad nejvzácnější listinou je však takzvaná Zlatá bula sicilská, vydaná 26. září 1212. Císař Fridrich II. v ní potvrzuje českému panovníkovi Přemyslu Otakarovi I. dědičnou hodnost královskou a uděluje mu různé výsady za to, že napomohl k jeho zvolení císařem a i jinak mu prokazoval cenné služby. Bula zaručuje českému králi, že hranice jeho státu se za jeho vlády, ani za vlády jeho dědiců nemají změňovat. Přemysl i jeho dědicové se mohou podílet na ustanoveném biskupů a až na výjimečné případy se nemusí dostavovat k říšským sněmům. K listině je na hedvábnych nitích přivěšena zlatá pečeť — bula, kterou Fridrich II. užíval jako král sicilský.

Přátelská smlouva anglického krále Richarda II. s králem Václavem IV. je z 29. března 1381. Navrhuje zajistit dobré vztahy mezi oběma královstvími osvědčeným prostředkem tehdejší doby: sňatkem mezi Richardem a Václavovou sestrou Annou. Sňatek se později uskutečnil a v Anglii dodnes žijí v lidovém podání skutky a příběhy „Good Queen Ann“, dobré královny Anny.

Konfederace českých stavů zavazuje v listině z 31. července 1619 šlechtiče z Moravy, Slezska, Horní a Dolní Lužice ke spojenectví se šlechtou z Čech a konkrétně určuje výši vojenské pomoci

— počet koní a bojovníků, kterou si smluvní strany v případě ohrožení vzájemně poskytnou. Je dokumentem o jedné z kapitol českého stavovského povstání proti habsburskému císaři, které bylo úvodem ke třicetileté válce. Nezdar povstání (bylo poraženo r. 1620) přinesl českému národu tristalečtu porobu.

Všechny vzácné listiny jsou pečlivě uloženy v trezoru, který je chráněn před světlem, vlnkostí i dalšími nepříznivými vlivy. Naopak tzv. zemské desky odpovídají volně v rozlehlych sálech archivu. Jsou to objemné folianty s pestře malovanými hřbety. Vznikaly po roce 1541 a tvořily registraturu zemského soudu pro majetkové záležitosti. Koupě svobodného šlechtického statku nabyla platnosti teprve zápisem do této desek. Jednotlivé svazky se označovaly prostě a sympaticky jednoduchými barvami: červenou, zelenou, černou. Když už barvami nebylo možno vystačit, vymýšlela se nejrozmanitější, i obrázková, označení.

Kromě zemských desek jsou zde uloženy ještě archivy ústředních úřadů českého státu: CESKE DVORSKE KANCELARE, kterou bychom mohli srovnat s dnešními ministerstvy zahraničí, vnitra, školství, kultury, a CESKE KOMORY, která svou agendou připomíná ministerstvo financí. Státní ústřední archiv opatruje i archivy církevních institucí, především pražského arcibiskupství a klášterů. Obsahuje sta a sta vzácných listin, papežských bul i královských privilegií.

Pracovníci archivu tyto sbírky nejen pořádají a zpřístupňují, ale starají se také o jejich ochranu a konzervaci před ničivým vlivem času. Voskové pečetě se rozpadají, dubeňkový inkoust, kterým jsou psány texty starých pergamenů, se mění v rez. Archivní fondy se proto systematicky přefotografovávají na mikrofilmy, jejichž kopie je možno bezpečně a pohodlně studovat na čtecích přístrojích. Moderní technika tak pronikla i do ztíchlých prostor archivu, aby pomohla probudit k životu zaprášené dokumenty.

IDE ULÉTA UDÁLOSTI

ÚNOR – FEBRUÁR

- 1.II.1844 narodil se Jur Kello-Petruskin, slovenský poštovský básník (zem. 3.I.1898),
 1.II.1874 narodil se Kazimierz Nitsch, polský jazykozpracovatel, spoluzačladelce krakovské jazykovědné školy (zem. 26.IX.1958),
 1.II.1919 byl založen Československý červený kříž,
 1.II.1944 vojáci z praporu „Parasol“ zlikvidovali kata Varšavy, velitele SS a policie F. Kutschera,
 1.II.1945 osvobození Toruně,
 2.II.1849 narodil se Pavol Országh-Hviezdoslav, velký slovenský básník (zem. 8.XI.1921),
 2.II.1943 vítězná bitva u Stalingradu, počátek pádu hitlerovského Německa,
 3.II.1803 narodil se Felix Mendelsson-Bartholdy, německý romantický hudební skladatel (zem. 4.XI.1847),
 3.II.1869 zemřel Karel Vinařický, český národní buditel, spisovatel (nar. 4.XI.1847),
 3.II.1924 zemřel Thomas W. Wilson, osmadvacátý prezident USA, zakladatel Společnosti národů, nositel Nobelovy ceny míru (nar. 28.XII.1856),
 3.II.1946 ve Varšavě se konal I. celopolský a I. mezinárodní Kongres bývalých politických vězňů fašismu,
 3.II.1950 uznalo Polsko Vietnamskou demokratickou republiku,
 4.II.1719 vyšlo první číslo českých novin — Sobotní pražské poštovské noviny,
 4.II.1943 IV. ilegální ÚV KSS určil úlohy národně-osvobozenecího boje na Slovensku,
 4.–11.II.1945 jatkská konference za účasti SSSR, USA a Velké Británie,
 4.II.1947 v sítí obnovené budovy ve Varšavě ve Wielické ulici se konalo I. zasedání Sejmu PLR,
 6.–7.II.1945 poprvé v osvobozené Varšavě zasedalo plenum UV PDS, které upřesnilo hlavní směry hospodářské politiky PDS,
 6.–7.II.1971 zasedalo VIII. plenum UV PSDS, které zhodnotilo události z prosince 1970 a projednalo aktuální úkoly strany,
 7.II.1869 se narodil Jindřich Simon Baar, český realistický spisovatel (zem. 24.X.1925),
 9.II.1904 – 5.IX.1905 rusko-japonská válka zakončená portsmouthským mírem; Korea se ocitla v zájmové sféře Japonska, které dále získalo jiz. Sachalin, Port Arthur a již. mandžuskou železnici,
 10.II.1944 vzniklo Hlavní velitelství Lidové armády,
 10.II.1945 oddíly 1. armády Polského vojska prolomily při dobývání Miroslawce opevnění „Wału Pomorskiego“
 11.II.1879 narodil se Honoré Daumier, francouzský malíř, významný grafik a karikaturista (zem. 26.II.1889),
 11.II.1939 zemřela Elené Marštíková-Soltésová, slovenská realistická spisovatelka (nar. 6.I.1855),
 12.II.1799 zemřel František Xaver Dušek, český hudební skladatel a klavírista (nar. 8.XII.1731),
 12.II.1804 zemřel Immanuel Kant, německý filosof-idealist (nar. 22.IV.1724),
 12.II.1809 narodil se Charles Darwin, významný anglický biolog, zakladatel vývojové teorie (zem. 19.IV.1882),
 12.II.1809 narodil se Abraham Lincoln, president USA od r. 1861, zavražděný 14.V. přívrženci Již.,
 12.II.1964 zemřel Ostap Dluský, funkcionář polského a mezinárodního dělnického hnutí, člen Světové rady míru (nar. 31.X.1892),
 13.II.1769 narodil se Ivan A. Krylov, významný ruský bajkář, kritik (zem. 1844),
 13.II.1889 zemřel Ludwik Waryński, zakladatel a vůdce „Proletariátu“ (nar. 24.IX.1856),
 14.II.1869 zemřel slovenský věrovněst Cyril, vlastním Konstantin (nar. r. 827),
 14.II.1946 první všeobecné sčítání lidu po válce ukázalo, že Polsko mělo 23 930 000 obyvatel. Podle sčítání z 8.XII.1970 má Polsko 32 589 000 obyvatel,
 14.II.1956 XX. sjezd KSSS,
 15.II.1564 narodil se Galileo Galilei, velký italský fyzik, astronom a filosof (zem. 8.I.1642),
 15.II.1945 osvobození Zielone Góry,
 15.II.1948 vznik Korejské lidové republiky,
 16.II.1961 Sejm PLR schválil pětiletý plán rozvoje národního hospodářství v letech 1961–65,
 17.II.1864 narodil se Józef Murgaš, slovenský průkopník bezdrátového telegrafu,
 17.–18.II.1945 se konala v Lodži I. vojvodská konference Polské dělnické strany,
 18.II.1564 zemřel Michelangelo Buonarroti, světoznámý italský malíř, sochař, stavitec a renesanční básník (nar. 6.III.1475),
 19.II.1473 narodil se Mikuláš Koperník,
 19.II.1874 narodil se Václav Malý, český malíř Chodska (zem. 9.X.1935),
 19.II.1947 Sejm PLR schválil „Malou ústavu“,
 20.II.1809 byla založena Petrohradská universita,
 20.II.1844 narodil se Michály Munkácsy, významný maďarský malíř historických obrazů (zem. 1.V.1900),
 20.II.1945 osvobození hitlerovského tábora Gross-Rosen,
 20.II.1946 vznikla Dobrovlná rezerva Občanské milice,
 21.II.1904 narodil se v Leningradě Alexej Nikolajevič Kosygin, předseda Rady ministrů SSSR, člen Předsednictva ÚV KSSS,
 21.II.1853 se konal I. celostátní sjezd výrobních družstev,
 21.II.1955 v obnovené budově Národní filharmonie ve Varšavě byla zahájena V. mezinárodní soutěž F. Chopina,
 22.II.1814 narodil se Oskar Kolberg, sběratel polských lidových písni (zem. 3.VI.1890),
 22.II.1846 vypuklo Krakovské povstání,
 22.II.1848 vypukla revoluce ve Francii, která zahájila janová národní,
 22.II.1904 narodil se Arkadij Gajdar, sovětský spisovatel pro mládež (zahynul 26.X.1941),
 23.–24.II.1944 konal se v Moskvě sjezd příslušníků slovenských národů bojujících proti hitlerovskému Německu,
 23.II. Den Sovětské armády a námořních sil,
 23.II.1945 osvobození Poznaně,
 24.II.1754 narodil se Ján N. Daniš, bernolákovský spisovatel (zem. 25.XII.1829),
 24.II.1849 narodil se Václav Beneš Třebízský, český spisovatel (zem. 20.VI.1884),
 25.II.1948 vítězství československého pracujícího lidu pod vedením KSC na čele s Klementem Gottwaldem nad reakcí. Konec vládní krize. Byla jmenována nová vláda obrozené Národní fronty,
 25.II.1834 zemřel Alois Senefelder, pražský vynálezce litografie (nar. 6.XI.1771),
 25.II.1948 povolána všeobecná organizace „Služba Polsku“,
 26.II.1869 narodila se Naděžda K. Krupská-Ulianová, spolupracovnice a manželka V. I. Lenina (zem. 27.VI.1939),
 26.II.1958 ve Varšavě zasedala I. celostátní sjezd Svazu vesnické mládeže (ZMW),
 27.II.1769 narodil se Jur Palkovič, slovenský národní buditel, vydavatel a redaktor (zem. 13.IV.1850),
 27.II.1848 koncem února se ukázal Komunistický manifest Marx a Engelse, první program dělnické třídy,
 28.II.1864 narodil se Josef Svatopluk Machar, český realistický básník (zem. 17.III.1942),
 28.II.1919 vyšlo v Praze první číslo časopisu marxistické levice Sociální demokrat,
 28.II.1919 narodil se Michal Simonovič, učitel a slovenský lidově výchovný spisovatel (zem. 30.IV.1874),
 28.II.1943 Lidová Garda napadla na továrnu na cenné papíry ve Varšavě,
 28.II.1945 v Lodži byla otevřena hudební konzervatoř.

FRANTIŠEK BRONISLAV

ÚNOR

Února hrudy zvoní mrazem
pro sněhy ještě stříbrné,
než jaro přijde, než je rázem
větrná ruka rozhrne.

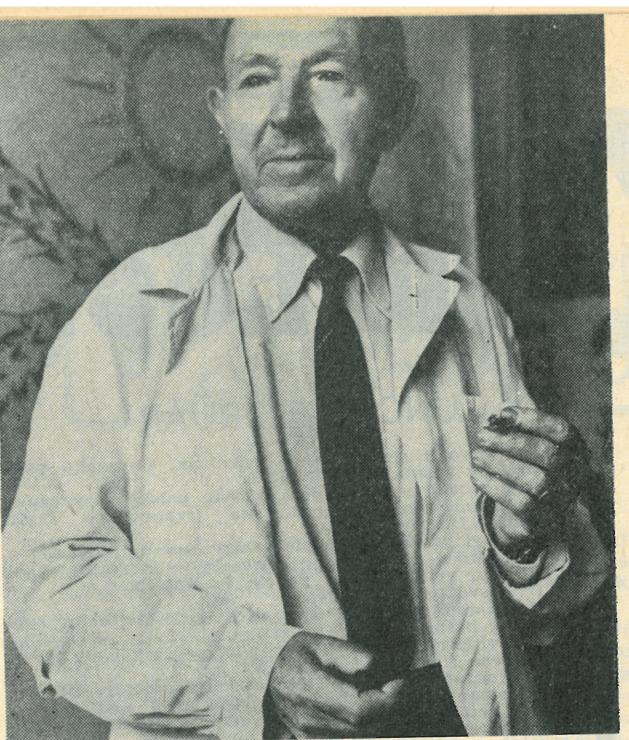
Pak pole šlehnou do osení
a radost proudí očima,
kdo neznal by ta krásná chvění,
když mladou ženu objímá.

Tak horce lidské srdce bilo
v den únorový nad sněhem,

jak jaro by se rozsvítilo
praporu rudým výšlehem.

Tenkráte do dělnických milic
obloha modrá vproudila,
jak řeka prudce proudy sílí
led starý na tříšť rozbila.

A jaro nové rostlo z hlasu,
slib úrody se nad zrna
zdvih nekonečným lámem klasů.
Chraň si je, ruko šetrná!

M. Benka: Horské ženy liptovské. 1936. Olej, plátno

M. Benka: Návrh sgrafita pre múzeum v Martine, sépia

MAJSTER BENKA

Na čelnom mieste Národného cintorína v Martine, medzi poprednými národnými dejateľmi, pribudol hrob. Každý návštevník sa pri ňom zastaví, aby v pietnej spomienke vzdal úctu veľkému umelcovi a vzácnemu človekovi — Martinovi Benkovi. Osirel ateliér na Kuzmányho ulici v Martine, aby pre ďalšie generácie, v podobe múzea a galérie, vydával svedectvo o maliarovi, ktorý celý svoj život zasvätil krásse a dobru. „Bol som a som — sám! Venoval som sa svojmu povolaniu s celým zápalom, nadšením, pretože som ho mal z duše rád a zároveň chcel som ním poslužiť aj svojmu národu, svojmu ľudu, z ktorého som vyšiel. Umenie a svoje povolanie počkal som za najkrajšie, čo môže byť na svete. Stalo sa mi priam náboženstvom. Tak ako som s úctou pristupoval k umeniu výtvarnému, koril som sa aj umeniu hudobnému, tvorbe básnikov väzneho a veľkého ducha“.

Z majstrových umeleckých i osobných vyznaní by sa dala zostaviť kniha, ktorá rečovým jemnocitom a myšlienkovým bohatstvom by okúzlovala čitateľa tak isto, ako farebná krása jeho maliarskeho odzaku.

Vo svojich začiatkoch stál majster Benka naozaj osamotený, aby s paletou a štetcom v ruke objavoval krásy hôr i ludu stredného Slovenska i roviny rodného Záhoria. V jeho bohatu rozkošatenom diele spoznávame Slovensko fahavých trávnic Liptova i vzdorných zbojníckych piesní Horehronia. Lysé poľany, úvrate a hole s hrdými košcami, pestro krojovanými hrabačkami, pastiermi stád a veselými vachmi. Chmúrne, tmavé lesy so svalnatými a nebojácnymi drevorubačmi. Váh plný odvážnych plníkov i neha slovenskej matky, skláňajúcej sa nad belčovom, to všetko je Benkovo Slovensko. Robotné, hrdé, nepoddajné a vždy slávnostné. „Chudoba, z ktorej som vyšiel, ma nevدوja poháňala k tomu, aby som zvečnil slovenského pracujúceho človeka a vzbudil úctu k nemu a k jeho práci.“

Aký vlastne majster Benka bol?

Charakteristickým znakom povahy majstra Benku bola nevšedná pracovitosť, tvorivý zápal a húževnosť. Svoju pracovitosť vzbudzoval obdiv svojho okolia. Dva roky pred smrťou si zapisal do denníka: „Ráno vstávam v lete o 5-ej hodine, v zime o 7-ej hodine. Keď ráno vstanem z posteľ v ušiach mi zneče nejaká pieseň, ľudová, umelá, alebo bežný šláger... Najradšej som maľoval ráno a celým dopoludníkom po vypití šáločky čaju s keksom a s ľahkým, často aj prázdnym žalúdkom. Pred spaním som veľmi rád čítaval a najradšej literatúru o umení — a zväčša až do polnoci. Usinal som s melódiou a rozmyšľal o začiatom obrazu.“ Tvorivá a činorodá práca mu robila potesenie a podľa toho posudzoval i ľudí vo svojom okolí. Už od malička rád pomáhal otcovi a súrodencom. Keď ako 14-ročný prešiel do učenia v Hodoníne, majster Viktor Lesquier ho neraz dával za príklad ostatným. Aj neskôr, vo Viedni, v súkromnej maliarskej škole akéhosi Neumannu ho pracovný elán neopušťa. Okrem kresieb a malieb, s ktorými jeho „učiteľ“ kňeftáril, maľuje pre vlastné potesenie a zo záľuby. A že sa mu darilo, o tom svedčí i tá skutočnosť, že si ho všimol redaktor českého Viedenského denníka J. J. Langner, ktorý si asi prvý kúpil od neho obrázok za 20 zl. S týmto prvým honorárom a vrelým odporúčaním odišiel v roku 1910 do Prahy. Bol osudovým šťastím pre mladého Benku, že si ho vo Viedni všimol práve taký nezistný a šlachetný človek, ako bol Langner. Nielenže mu vybavil u svojho priateľa majstra Aloisa Kalvodu

učenie v jeho chýrnej krajinárskej škole, ale zavial sa i hradisť náklady školenia, ktoré boli nemale. Mesačne 30 kor. honorár Kalvodovi a 40 zl. živobytie. Langnerov vrelý vzťah k Benkovi neboli podmienený iba poznáním Benkovo talentu. Langner vyzozoroval u neho nevšednú húževnosť a pracovitosť. Nie raz ho v listoch napomína: „Seftíte se všemožne... Byla by Vás škoda, můžete ve svém oboru vysoko dosloveti.“

Casté cestovanie do prírody, nedostatočné stravovanie a pracovné zataženie privodili Benkovi nemoc. Zápal srdcového svalu ho načas vyradil z práce. Vášen, s akou sa púšťal do každého nového diela zostala trvalou črtou Benkovo charakteru po celý jeho život. V bohatých zápisoch nie raz spomína, ako sa mu o tom-ktorom diele snívalo. Mnohokrát vstal v noci, alebo vôbec si neľahol, aby dokončil začiatý obraz. Výsledok majstrovej pracovitosťi je impozantný. Skoro desaťtisíc registrovaných a ďalšie stovky neregistrovaných výtvarných diel, od drobných škic a štúdií až po monumentálne olejomaľby sú presvedčivým svedectvom.

Skromnosti a citlivému prístupu k ľuďom učila majstra Benku už mama, ktorá bola pre neho „vzoram slušnosti, skromnosti a dobroty.“ V roku 1911 nadiktovala do listu, lebo písat nevedela: „Milý synku, šak len posluchaj ešte aby si volačo sa naučil. Nechodzivaj nikde a šporuj si těž penáze aj šecko“. Spomienka na jemnú matku a statočné ruky otca, dedinského tesára, sprevádzala majstra Benku po celý život. Tri koruny, s ktorými ho v roku 1903 vyprevadili do sveta, mu vždy boli pred očami, aby sa nespreneveril na vlastných. Na tých, z okruhu ktorých vyšiel. V prvom období života v umeleckej dráhe bol prinutý byť skromným. Gazdovstva doma nebolo a súrodencov mnoho. Vlastna bieda ho prinutila k skromnosti a naučila spoznať a hodiť ľudí vo svojom okolí. Ako maliarsky učenec v Hodoníne sa poslušne skláňal nad farbami a liezol po rebríkoch a lešeniacach a bez reptania plnil i neučnovské povinnosti a želania majstra Lesguiera a pani majstrovej, aj keď jeho túžby a predstavy boli úplne iné. Koľko vnútorných ch, duševných zápasov musel zvieť, pokým sa dostal na vysnívanú cestu umelca. Prvý svoj obraz, ktorý v roku 1912 posal na umeleckú výstavu v pražskom Rudolfíne, nazval skromne „Štúdia smrekového lesa“. Priaznivá kritika, pri-

FERENC SÁNTA

FRÍCOVIA

— Koľko rokov má chlapec?
— Chlapec má osem rokov!
— Ty ho vychovávaš?
— Ja.
Pristúpil bližšie:
— Videl si tadiaľto ísf človeka?
— Nevidel som tadiaľto ísf človeka!
— Môže ísf! — povedal druhý.
Mlčali.
— Ty, chlapec! — povedal ozbrojenec s obuškom. Chlapcovo náruče bolo plné dreva, práve chcel vykročiť ku kôpke, aby ho tam poukladal. Zastavil sa, zhodil drevo pod nohy, rýchlo siadal z hlavy čiapku, uklonil sa a takto, s ohnutým driekom, sa obrátil. Viesťor mu hneď rozvíjal vlasy. Aj on uvidel vlastné nohy a trávu na zemi.
— Koľko máš rokov?
Rýchlo — tak ako zhodil drevo z náruče odpovedal:
— Máš osem rokov!
— Tento starec sa vychováva?
— Tento starec ma vychováva!
— Odkedy?
— Rok.
— Tento starec? — spýtal sa druhý.
— Tento starec!
— Tvoj starý otec?
— Môj starý otec!
— Pod sem! — povedal ozbrojenec s obuškom.
Postavil sa — ako starec — pred koňom.
— Bližšie!

Postavil sa presne pred čižmu, ale bol taký nízky, že s nakloneným driekom sa mu hlava nemohla dotknúť čižmy, stál takmer pod bruchom koňa. Videl iba trávu a vlastné topánky.

Ozbrojenec pohol nohou, špicu čižmy podstrčil chlapcovovi pod hlavu, vyhľadal bradu a nadvihol mu hlavu.

— Vyššie? — povedal.

Chlapec zdvíhol hlavu, pritisol ju dozadu až k šíji. Ešte nikdy nevidel tváre ozbrojenca, zvedavosť ho veľmi premáhala, aby otvoril oči.

Potom ich zatvoril.

— Otvor!

Znova pozeral na pokrčenú kožu čižmy.

— Videl si tadiaľto ísf človeka?

— Nevidel som tadiaľto ísf človeka!

Aj on mal ústa plné slin.

Nastalo ticho. Konské kopytá dupotali, starcová sekera trieskala.

— Obráť sa! — povedal ozbrojenec a odiahol čižmu.

Chlapec sa obrátil.

— Dívaj sa dopredu.

Chlapec zdvíhol hlavu.

— Čo vidíš?

— Vidím hory, nebo, stromy, potom viďim chalupu, pred ňou koly, na nich hrnce, kozu, vidím ohnisko...

— No, chod dopredu!

Vykročili za ním až k chalupe. Tam ho zastavili. Bola to nízka pastierska chalupa,

pred ňou bolo na koloch koľko hrncov, vpravo priľala ako sneh, bližšie, medias hasnúť pahreba od rána.

Ozbrojenec s obuškom chlapca a nohou obrátil

— Co je to?

— Koza!

— Dobre sa pozri!

— Ano.

Ozval sa druhý:

— Co je to?

— Koza!

— odvetil chlapec

Ozbrojenec oprel čižmu

— Obráť sa!

Obfalec bol stádo, páša spiežovca na jedinom kŕme

— Zavolaj psa!

Chlapec privolal psa, jeho domky, potom sa priplazil krievovi pred nohy.

— Dávaj pozor! — povedal

Pred tvojimi nohami leží

— Pes, — povedal chlapec

— Nie... to, čo ti leží koza, veľká biela koza!

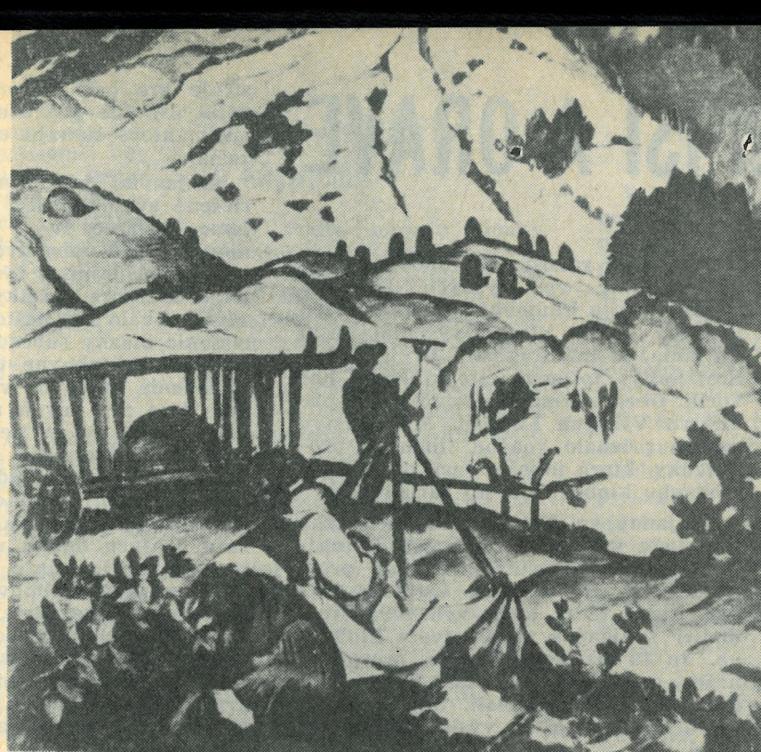
Chlapec mlčal.

Ozbrojenec položil obušok na hlavu. Druhý ozbrojenec zastavil sa pri ňom s koňom tak blízko, že sára čižmy covo pleca.

— Teda?

M. Benka: Pri koliske, olej, 1922

M. Benka: Cez rozvodnenú rieku, olej, 1922

jatie za riadneho člena Spolku výtvarných umelcov v Hodoníne a iné spoločenské a umelecké vyznačenia nezastreli Benkov zrak prehnanou pýchou. Bola mu cudzia. Mnohí ho vháňali do pesimizmu a chceli odradiť. „Musel som si vypočuť poznámky, niekedy nemilé až nerozumné o tom, že som vyšiel z remesla. Boli vtedy také časy, že sa takto žiaci považovali za menej cenných. Počul som takéto podceňovanie v Prahe od umelcov, tiež od svojho učiteľa Kalvodu, keď stále nemal vo mňa tej pevnej dôvery. Bola vždy kolisavá, nevedel na čom je. Pripomímal, že sa musím veľmi zobrať, aby som prekonal to, čo som sa naučil pri remesle. Nemilé poznámky o mojom vyučení sa remeslu maliarskemu musel som vypočuť i keď nepriamo — žiaľ — aj u nás, t.j. na Slovensku, a tomu nie je ani tak dávno.“

Skromnosť bola tou cennou devízou Benkovho charakteru, ktorou si získával ľudí. Prvú svetovú vojnu prežil v pošumavskom kraji, v rodine rytiera Antona Klenku z Vlastimilu. Ukrytý pred vojnovými útrapami usilovne kreslil a študoval. Drsná príroda Šumavy mu pripomína horstvá a ľud rodného Slovenska a vedený spomienkami na nedávnu návštěvu Oravy a Liptova objavuje jemu vlastný slovenský národný maliarský rukopis, ktorý v neskorších obdobiach cízeluje do vrcholnej dokonalosti.

V roku 1937 sa dostalo Benkovi prvého medzinárodného uznania. Na výstave v Paríži mu za obraz „Krajina z Terchové“ udeleni striebornú medailu. Oslavaný a doma dekorovaný cenou Slovenskej krajiny za celoživotnú tvorbu, neponechal si všetku slávu pre seba. Verejne, do časopisu Elán o. i. napísal: „V týchto nadmieru rušných dňoch (pisal sa rok 1939 — pozn. autora) trochu potešenie dobre padne. Dúfam, že i milá Terchová, jej kraj a ľud prijme tento môj srdečný vzťah a prejav lásky. Martin Benka.“ Pocty a vyznačenia sa priam hrnuli, a majster Benka zostával stále tým „pokojným, mlčanlivým a do umenia zahľadeným Benkom“, ako si na neho spomína dlhorčený priateľ, básnik Janko Smrek. V roku 1939 prešiel z Prahy do Martina. V tom istom roku bol vymenovaný za profesora a vedúceho odelenia kreslenia a maľovania na Slovenskej vyskej škole technickej. Netúžil po poetách, a najmä nie v tom čase. Po roku sa profesury vzdal a v roku 1941 začal s predsedníctvom v Spolku slovenských umelcov. Nezabránila mu v tom ani štátne cena. V

období, pre národ najľažom, chcel majster Benka slúžiť ľudu svojim neopakovateľným umením. Chodí po dedinách, samotách, salašoch. Zoznamuje sa s jednoduchými ľuďmi, žije ich radosťami i žiaľom a všetko toto zachytáva do svojich skicárov. „Potešením mi bolo byť medzi drevarmi. Robotníci boli veľmi poriadni, tak krásne ľudskí ako len prirodzení ľudia dediny bývajú. Opak toho, čo som skúšil medzi tzv. inteligenciou.“ Podobné a iné spomienky na toto rušné, ale i mimoriadne tvorivé obdobie života, si donášal z cest domov. Nebol vlažný a nestál bohom v pohnutých augustovských dňoch roku 1944. Svoje zážitky, spomienky a účtu hrdinom Slovenského národného povstania vyjadril hneď po skončení vojny vo viacerých obrazoch. Plánoval dokonca vytvoriť cyklus malieb s povstaleckou tematikou. Iba choroba mu v tom zabránila. V roku 1948, za celoživotné dielo a statočný postoj ľudský a umelecký, mu bol priznaný titul laureáta a v roku 1953, ako „prvý slovenský výtvarník bol menovaný národným umelcom. O desať rokov, neskôr bol majstrom Benkovi udelený rad najvyšší — Rad republiky.“

Pocit osamelosti bol jedným z dôvodov, že najmä v staršom veku, sa majster Benka často v myсли vracal k rodine a so zanietením, precíznosťou a húževnatostou jemu vlastnými zbieral materiál k rodovej genealogii. Aspoň takto chcel vzdať úctu predkom, keď už predtým prenesol na nich zodpovednosť za svoj život i za svoje dielo. Ich životné osudy mu boli zdrojom poučenia i výstrahou.

Prvý zachovaný rukopis Benkovo testamentu niesie dátum 20. marca 1945, keď mal majster necelých 57 rokov. Okrem iného v nôm píše: „Ja, Martin Benka, maliar — výtvarník, obyvateľ Turč. Sv. Martina... pišem vlastnoručne toto preventívne opatrenie v čom si sám, podľa vlastnej vôle rozhodujem a vlastnoručným podpisom ukončujem. Je vojna. Je krutá a bezohľadná. Neviem, či tiež mňa nezmári. Preto, v predpoklade, že by sa tak mohlo stať, rozhodol som sa v plnom vedomí urobiť so svojou prípozostalosťou následovne: a) Všetku svoju pozostalosť odkazujem do opatery a na disponovanie s ňou národu slovenskému, a to: najbližšej ustanovizni Matice slovenskej. Ak by táto prestala jestovať tedy: Slovenskému národnému múzeu v Turč. Sv. Marti...“

Popri výtvarnom umení sa s nie menším zápalom

venoval majster Benka i hudbe. Hudobné nadanie zdedil po predkoch, ktorí všetci boli aktívnymi hudebníkmi. I jeho bratia hrávali v amatérskych súboroch vo Viedni i New Yorku. Vo Viedni sa zdokonaľoval v hre na husle pri svojich bratcoch a v Prahe mal Benkov záujem o hudbu veľkého priaznivca v učiteľovi majstrovi Kalvodovi. Jeho pražský ateliér sa neraz Benkovou zásluhou premenil na improvizovanú koncertnú sieň. V Martine pokračoval v hudobnom samovzdelení a okrem interpretovania sa s úspechom pustil do komponovania drobných skladieb a úprav ľudových piesní. Hudba a maľovanie mu splývali.

Spisovateľský talent majstra Benku bol známy už z jeho pražského obdobia. V prvom svojom článku z roku 1919 bránil proti ohováraniam svojho učiteľa Kalvodu. Neskôr, pod vplyvom básnika Smreka, uverejňuje v časopise Elán svoje úvahy o umení a dobe, spomienky z detstva, pozorovania z potuliek za umením doma i za hranicami, rozprávky, príhovory a články. Jeho kniha spomienok patrí k najlepším dielam slovenskej memoárnej literatúry.

Siroký bol okruh záujmov majstra Benku. Všetko ho zaujímal a nad všetkým sa zamýšľal. Zachované rukopisy vlastných úvah, pestrý výber kníh v jeho knižnici svedčí o hlbavom človekovi. Rád mal svoju vlast, svoj domov, ale lákali ho cudzie krajinu, túžba poznania ľudí sveta a ľudí v ňom. Vytrvalo sa po celý život učil viacerým jazykom: anglicky ovládal slovom a písomom, maďarsky vedel zo školy, nemecky z pobytu vo Viedni.

Majster Benka neobchádzal ani prírodné vedy a techniku. Časopisy Príroda a spoločnosť, Svet vedy a iné mali v ňom významného predplatiteľa a pozorného čitateľa. Blízka mu bola i psychológia, astronómia i astrológia, mnoho času venoval zaznačovaniu prírodných javov a záhad ľudskej psychiky. O láske k dejinám, najmä národným, svedčia kresby a olejomaľby s historickou tematikou. K ich maľovaniu pristupoval po dôkladnom a podrobnom štúdiu. Nič neponechával náhode vo všetkom chcel mať jasno.

Benkov život i jeho dielo tvoria nedeliteľnú jednotu. Veľké umenie si vyžaduje i veľkú pokoru tvorca, ktorý chce vyslovíť umelecké posolstvo bez príkras a pretvarovania. A takáto tvorivá pokora si zaslhuje našu úctu a uznanie.

SNÍMKY: ARCHÍV

(B-IC)

nasoknutých nie-
viazaná koza, bie-
lizi lameňmi, vy-
sa postavil vedľa
hlavy koze.

spec
o chlapcov bok:
lo sa bez jediného
u.

iel somaly, ukra-
a sedol si chlap-

dal ozbrojenec. —
čo?

pre nohami, je
ozumenie?

šok chlapcov na
podiel bližšie a
om, celkom blízko,
sa do ťkala chlay-

Chlapec patril na psa.

Ozbrojenec, ktorý teraz podišiel k chlapcovi, vytiahol obušok a zľahka mu ho položil na plecia.

— Povedz pekne...

— Teda!... Co to tu máš pred nohami?

Chlapec pozrel na svojho psa.

— Kozu... — povedal.

— Veľkú bielu kozu!

— Veľkú bielu kozu!

Ozbrojenec od neho odskočil, druhý mu vzal z hlavy obušok a nohou ho obrátil ku koze.

— A toto... a toto je pes! Rozumieš?

Znova položil chlapcovi obušok na hlavu.

— Áno.

— Taký prostredný, ani malý, ani veľký tmavohnedý pes!

— Áno, — povedal chlapec.

— Ako sa volá?

Chlapec mlčal.

— Ako sa volá tento pes?

— Cézar...

— Choď! — povedal druhý. — Pekne ho pohľadkaj ako inokedy a pritom povedz aj jeho meno...

Druhý opäť nadvihol nohu, chodidlom sa oprel o chlapcov chrbát a posotil ho do predu.

— Cézar, — povedal chlapec, keď podišiel ku koze a položil jej dlaň na hlavu medzi rohy. — Cézar!

— A čo mu ešte obyčajne rozprávaš?

Chlapec sa skláňal nad krkom kozy, čiapka v ruke, oči na zemi.

— Môj malý psík... — povedal.

Nastalo ticho.

— Pod sem!

Odišiel od kozy k ozbrojencovi, teraz sa však už nezastavil pred koňom, ale pristúpil až k čižme. Ozbrojenec mu nadvihol bradu. Znova chcel prehlnúť, ale nemohol, lebo mu čižma tlačila na hrdlo, rád by bol zdvíhol zrak, ale nehybne sa díval na čižmu pod tvárou.

— Môžeš ísť!

Keď bol chlapec na polceste k starcovi, ozbrojenec naňho zavolal. Obrátil sa a zohol sa v páse.

— Videl si tadiaľto ísť ľudí?

— Nevidel som tadiaľto ísť ľudí! — odpovedal.

Ešte chvíľu tam stál. Ozbrojenec si pripáľili, vyfukli dym proti vetru a postavili sa s koňmi vedľa seba.

— Môžeš ísť! — povedali potom.

Starec po celý čas rúbal drevo, ani sa neobrátil, pracoval, akoby v jeho blízkosti nebolo nikoho.

A ti dva im tam stáli za chrbtom, kym nevyfajčili svoje cigarety — chlapec zbieran drevo. Počúvali, vyfukovali dym a hľadeli na pastierov. Potom odhodili oharky, jeden nadvihol opraty, potom aj druhý a krokom, narovnájúc sa v sedle, podhodili si pušky na chrbtoch a išli ďalej.

V minulom čísle sme komentovali porady činiteľov Spoločnosti a dopisovateľov Života, ktoré sa konali vo Vyšných Lapšoch a v Hornej Zubriči (Život, č. 1, 1974, str. 3, Užitočné stretnutia). Teraz prinášame niektoré diskusné príspevky, žiaľ v skrátenej forme, nakoľko nedostatok miesta nám nedovoľuje uverejniť plnú diskusiу. Avšak neopomenuť sme ani jeden z predložených návrhov, týkajúcich sa Života. Len v prípadoch, keď ten istý návrh predložili, resp. o tej istej otázke hovorili niekoľki krajanov, uvádzame len diskutéra, ktorý návrh podal prvý, alebo ho najobširnejšie vysvetlil.

V diskusii na týchto dvoch poradách vymenilo svoje názory až 40 krajanov (niekoľki aj viackrát). Hovorili o rôznych otázkach, úspešných, ale aj nie vždy ľahkých v každodennej živote; teda o spoločenskohospodárskych, organizačných, osvetových i kultúrnych, o práci a spoločenskej aktivite, o nevyriešených otázkach našich krajanov odbojárov, o školách, cestách, svojpopomocných prácaach, náboženských záležitostach atď. Na veľa z týchto otázok odpovedal priamo prvý tajomník OV PZRS z Nového Targu s. Józef Nowak, a súdruhovia z OV strany a Okresného úradu, Jan Žmuda a Tomáš Plapczyk.

Boli však nastolené aj otázky, ktoré si vyžadujú vysvetlenie a vybavenie na patréných úradoch. Tieto sme spracovali a postúpili príslušným inštitúciám. Po obdržaní odpovedí, v prípadoch týkajúcich sa len jednotlivcov, vysvetlime listom. O otázkach, ktoré zaujímajú širší okruh čitateľov, bude me informovať na stránkach Života.

Na otázky týkajúce sa našej organizácie — KSČaS, bezprostredne odpo-

Z PORÁD NA SPIŠI A ORAVE

vedali krajania Ján Molitoris, Augustín Andrašák a Adam Chalupec v záverečnej časti porád. K niektorým otázkam sa ešte UV a Obvodné výbory KSČaS vrátia na volebných schôdzach, ktoré práve prebiehajú v mestských skupinách na Spiši a zanedhosa začnú na Orave. O riešení týchto otázok budeme a my postupne informovať na stránkach Života. Avšak už teraz môžeme s radosťou oznámiť, že niektoré z nich sú úspešne vyriešené.

V posledných dňoch Ústredný výbor a Obvodný výbor KSČaS na Orave, úspešne vyriešil vôbec neľahkú otázkmu klubovne v Jablonke. Pred niekoľkými mesiacmi táto klubovna, srdce Spoločnosti na Orave, v dôsledku rôznych mali spojenie s vlastníctvom klubovne. Je to už konkrétna a prospěšná práca, a nie ako doposiaľ, o čom sme aj my ďakujeme písali. Je to práca, ktorá uspokojuje, z výsledkov ktorých budú mať všetci vo Vyšných Lapšoch úžitok a radosť.

Tesne pred našou poradou v Hornej Zubriči, mestská skupina v tejto peknej oravskej dedine dostaala z Ústredného výboru Spoločnosti nové biele nástroje. V tejto veci intervenoval predseda MS v Zubriči, krajan Alojz Biel, počas svojej návštavy v našej redakcii a o niekoľko dní, zásluhou krajanov Augustína Andrašáka, viesiel už z Krakova tieto nástroje tak potrebné pre ich kapelu.

Kladne riešenou otázkou na Spiši, vďaka spoločensko-administratívnemu odboru Ministerstva vnútra, z čoho

máme veľkú radosť, je klubovna mestskej skupiny vo Vyšných Lapšoch. Práve v tejto klubovni sme mali našu poradu, počas ktorej vyšnolapskí krajania, najmä Augustín Bryja a Andrej Soltýs, toľko tejto klubovnej hovorili. Dnes môžeme informovať, že pre MS vo Vyšných Lapšoch Ministerstvo vnútra priznalo značné finančné prostriedky, ktoré umožnia pokračovať vo výstavbe klubovne a jej zariadenie.

Krajanom vo Vyšných Lapšoch čaká ešte veľa snahy a práce, aby čo najprospešnejšie využili priznané prostriedky. Práca čaká aj Ústredný výbor, ktorý teraz bude vybavovať formalitu spojenie s vlastníctvom klubovne. Je to už konkrétna a prospěšná práca, a nie ako doposiaľ, o čom sme aj my ďakujeme písali. Je to práca, ktorá uspokojuje, z výsledkov ktorých budú mať všetci vo Vyšných Lapšoch úžitok a radosť.

Tak isto, vďaka spoločensko-administratívnemu odboru Ministerstva vnútra a Hlavnému výboru Dobrovoľných požiarov zborov vo Varšave, bola úspešne vyriešená otázka výmeny hudobných nástrojov pre dychovkú v Nižných Lapšoch. V tejto veci bol v našej redakcii predseda tamtojšej mestskej skupiny KSČaS a vedúci tejto dychovky, krajan Jozef Kravontka. Táto dychovka asi po prvý raz dostała tak značné finančné prostriedky, ktoré je umožnia vymeniť opotrebované ná-

stroje pre celý súbor a zároveň dovolia úspešne pokračovať v jej tradičiach, ktoré siahajú ešte do min. storočia.

Krajanom, ktorí majú už úspešne riešené svoje otázky, srdečne gratulujieme. Dúfame, že aj záležitosti krajanov z iných miestnych skupín budú tak isto úspešne a rýchle riešené. Patrí k nim predovšetkým, čo sa a o.i. zdôrazňovalo na našich poradách, vyriešenie otázky súboru piesní a tancov na Orave, klubovne v Dolnej Zubriči, zariadenia klubovne v Lapšanke, Ciernej Hore a v iných miestnych skupinách. Ďalej je to tiež otázka kultúrneho inštruktora pri OV na Orave a inštruktora pre hudobný súbor v Krempachoch, doplnenie hudobných nástrojov pre Podvilk, pre tak pekné nám hrajúcu hudbu vo Vyšných Lapšoch a pre iné naše kapely. Sem patria aj zaistenie filmov pre premietacie aparáty v Novej Belej, Jablonke, Vyšných Lapšoch a v Zelove, otázka vyriešenia klubovne a súboru v Kucove, ako aj znovuoživenia divadelných krúžkov na Orave a Spiši. Sú to ďalšie práce, ktoré čakajú Spoločnosť v tomto roku.

★

Nebude azda omylom, keď poviem, že sme už dávno nepočuli toľko pre nás milých slov, vypovedaných s takým citom, aj keď niekedy kritických, predsa srdcenných. Naozaj, na stránkach časopisu nie je možné všetko zopakovať. Asi malí pravdu krajania, keď hovorili, že tieto poradu sa stali v istom zmysle neoficiálnym, ale skutočným krajanským sviatkom 15. výročia Života. Za všetky tieto súvá sme veľmi povdační.

REDAKCIJA

O ŽIVOTE POVEDALI:

KR. FRANTIŠEK BEDNARČÍK Z NOVEJ BELEJ:

Mne osobne sa zdá, že Život je veľmi dobrý a mení ho netreba. Sú v ňom dobré komentáre, politické údaje a rôzne zaujímavé informácie a články. (...)

Vidím tiež, že keď deti dostanú Život, hneď ho prezerajú a čítajú všetko, čo je tam pre nich. Majú veľmi radi rozprávky, preto treba, aby vždy bola jedna či dve. Treba tiež zaviesť poviedky a povesti, napríklad prostonárodné, na pokračovanie.

Načím tiež viac písaf o našich dedinkách. Všetci u nás, ale aj tí, ktorí od nás odišli do iných oblastí alebo na Slovensko, či inde do zahraničia, všetci netrpezivo čakajú, kedy na stránkach našho časopisu príde k nim ozvena z nášho kraja, čo Život prinesie o našich dedinách. (...)

Ale tiež si plne uvedomujem, že samotná redakcia nastačí o všetkom písaf. A to znamená, že aj my, dopisovatelia, musíme sa ešte viac priblížiť k Životu, aby sme čo najviac písali o našom prostredí, o našich obciach, o našej pôsobnosti. Alebo aj o kultúrnej stránke, o našich tradíciiach, ako žijeme a pracujeme — teda o všetkom. (...)

KR. ALOJZ BIEL

Z HORNEJ ZUBRICE:

Máme u nás dvoch dopisovateľov, ale málo písaf. Naša mestská skupina je veľmi aktívna, ale o tom sme od nich nečítali. Musí sa viac písaf o našej práci, ako krajania pracujú v našej Spoločnosti (...)

KR. AUGUSTÍN BRYJA

Z VYŠNÝCH LAPSOV:

Redakcia sa nás pýtala, čo by bolo treba zmeniť v Živote na lepšie. Nuž, viete, je to tak, že my by sme ešte veľa, a to veľa potrebovali. Ale bohužiaľ, vy nám odpovedáte, že zatiaľ sa počet strán Života nedá zväčšiť. Teda, keby sme ešte chceli, aby ste to či ono pridali, tak

by sme museli to či ono odstrániť. A práve to by sme v Živote neradi videli. To, čo sme doteraz o našom drahom Živote povedali, je všetko potrebné a odstraňovať sa z toho nemôže nič.

Zväčšíť, áno, len nám záhláste odkedy bude možné pridať v Živote ešte zo štyri stránky, a my vám vtedy záhlásime, čo všetko ešte potrebujeme. (...)

Je prosba od nás, aby články v Živote boli v čísle, ale čo najľahšom, najprístupnejšom jazyku. Rozumie sa, že Život čítajú aj dedkovia a babičky, buď deti, ktoré sa iba pári hodin týždenne učia slovenčinu. (...) Práve preto ešte raz chceme zdôrazniť, aby všetko v našom Živote bolo v slovenčine. Veď za prvé práve ten Život doučuje naše deti, a za druhé už len ten nás jediný Život poteší nás, dedkov a babičky, že si ešte v tej slovenčine môžeme prečítať. (...)

Ja si najskôr v Živote hľadám svojho konička, ale keď prečítam, tak potom záčnem znova od prvej stránky až „do dosky“ ako to my hovoríme, čiže do poslednej stránky. (...)

Myslím si, tak ako to už kraján Bednárik povedal, že by bolo dobre, keby na prvej stránke popri grafike, bol aj text, napríklad nejaká básnička od našich slovenských básnikov, ale pritom, aby aj grafická úprava bola na vysokej úrovni. (...)

KR. FRANTIŠEK CHALUPKA Z NOVEJ BELEJ:

V prvom radcovi chcel by som podakovať ľudovej vláde, že nám umožňuje vydávanie našeho časopisu. Chcel by som podakovať celej redakcii za jej prácu. Myslím si, tiež, že treba, aby všetci krajania na Spiši, ale aj inde, pozastavili sa nad tym, keď sa hovorí: Naše deti nerozmia po slovensky. Je to smutné, je to nepochopiteľné. Ja mám štyri deti, ale všetky rozumejú a rozprávajú po slovensky, a čítajú Život. Stáva sa tiež, že keď k nám na prázdniny prichádzajú tu-

risti veľmi radi si prezerajú náš časopis a volajú na moje deti: Pod Žofka, pod Janko, prelož nám, vysvetli — a ony to vedia. Pritom tí, ktorí k nám chodia na dovolenky hovoria nám: My tam v Krakove, vo Varšave platíme za jazykové kurzy a vy tu, na dedine máte výuku na dosah ruky. Krajania, treba si všimnite, stačí keď iba sedem deti bude prihlásených na vyučovanie slovenčiny. Treba im v tom vyučovaní tiež pomáhať. A vtedy aj v Tribiši a inde naše deti budú dobre hovoriť po slovenčine. (...) Len z našej stránky, zo strany rodičov ale aj našej Spoločnosti treba si dať záležať. V tomto vyučovaní aj Život nám môže pomôcť svojimi článkami alebo napr. uverejňovaním jazykového slovníka. (...)

KR. FERDINAND DURCÁK Z HORNEJ ZUBRICE:

Obšírne hovoril o účasti Slovákov z Oravy a zo Spiša v protifašistickom obojživelníku počas druhej svetovej vojny, najmä o ich účasti v Slovenskom národnom povstani v Jefremovej brigáde, v 1. čs. armádnom zbere v ZSSR a v partizánskych oddieloch. Dnes, hovoril, invalidi spomienči nás nemajú vybavené patričné dôchodky, ba sú aj fažkosti, aby sa mohli stať členmi ZBOWiD. Treba, aby ŽIV KSČaS a nás Život sa týmito otázkami viac zaobránil. (...)

KR. ANDREJ FULA

Z CHYZNÉHO:

Aj ja mám pári slov k dopisovateľom. Treba, aby viac písali a treba ich aj rozvážnešie voliť na našich schôdzach. Lebo sa tak stávalo ako vlni, že predsedu a iných členov mestskej skupiny sa nikto neopýtal, či kandidátky sú správne. Prišiel niekto z Obvodu a žiadal, aby sa volil. Prihlásili sa alebo ich navrhli, ale nikto nepovažoval o tom, či dobré budú plniť svoju zodpovednosť.

funkciu. No, a tak je, že ti zvolení nepísú a iní tiež nie, lebo hovoria, keď oni boli zvolení, tak nech písu. A v dôsledku máme málo prispevkov. (...)

KR. EUGÉN KOTT Z DOLNEJ ZUBRICE:

Dobré sú články pre mládež, ale aj iné materiály v Živote považujem za dobré. Sú pomocné aj pre školskú mládež. Treba ešte pouvažovať o tom, aby sa viacej písalo o krásach Slovenska, jeho hradoch, ako ste už písavali, čo Rudia radi čítajú. Tak isto by bolo treba písat aj o iných krajinách, ktoré neznamená, ako o Afrike a iných. Tiež je žiaduce viac písaf o ľudoch, krajanoch a o tom, čo sa zmenilo v našej krajanskej práci od I. zjazdu Spoločnosti v roku 1957, keď vyšlo prvé číslo, vtedy ešte Krajaneského života, vydané na rozmožovači.

Krajan E. Kott sa zároveň obrátil s výzvou na našich krajanov, aby predplácali Život aj pre svoje rodiny a priateľov v zahraničí. Ďalej upozornil na nutnosť priznávania odmen pre tých poštárov, ktorí sa obetavo snažia získavať predplatiteľov a v ľahkých terénnych podmien-

kach každý mesiac klopú so Životom v ruke na dvere našich čitateľov.

KR. JÁN KOVALÍK Z DOLNEJ ZUBRICE:

Tešíme sa z toho, že máme nás časopis Život, že pribúdajú čitateľia a najmä z toho, že ho radi čítajú aj naše deti. Všetko, čo môžeme, urobíme pre nás časopis, ale je chybou redakcie, že Život tak neskoro prichádza. Je to nedostatok a preto sú aj výčity. (...) Teraz druhá vec. Pozrite sa na prvú stránku Života, je tam poväčšine len jeden obrázok a stáva sa tiež, že nie vždy každý tomu obrázku rozumie. Podľa mňa a podľa iných tiež, treba prvú stranu lepšie využiť, aby sa tam našli aj texty, aj básne, ved Život má tak málo strán a tým je pre nás stále málo slovenčiny. (...) Tak isto sa niektorí pýtajú, či námesto bábik, ktoré sú v tohočrónom kalendári nemôže byť niečo iné a nám bližšie, ako napr. snímky súborov, hradov, ľudová tvorba alebo aj obrázky zvierat. (...)

Dalej, chceli by sme viac čítať o nás, o našich dedinách, ale aj o našich krajanoch roztrúsených po iných krajinách. Treba však, aby sme aj sami viac písali do Života a rozvážne volili dopiso-

František a Ján Pacigovci odoberajú prvú cenu v súťaži o Zlaté pero za rok 1973

SNÍMKA: MK

vateľov, len tých, ktorí skutočne budú písť do našho časopisu. Je asi tiež potrebné, aby sme sa vrátili na jeho stránach k otázke vývesných tabúl na obchodoch na Orave a poukazovali kde chýbajú slovenské nápis. (...)

KR. FRANTISEK KURNÁT Z NOVEJ BELEJ:

Hovorilo sa o kalendári Života. Aj ja si myslím, že sa treba vynasnažiť, aby na budúce bol krajší ako ten na rok 1974. Hovoril sme si na našom Obvodnom výbere a na miestnych skupinách na Spiši, že budeme viac písť do Života o našej organizačnej práci v KSČaS, aby všetci krajania vedeli čo robíme. A práve preto musíme pravideľne posielat príspevky. Aj o tom sme hovorili, že naše deti radi čítajú Život, aj na tých našich dedinkách, na ktorých sa slovenčina nevyučuje. Ale na Obvode sme prišli aj na to, že my, Spoločnosť, musíme našim krajanom viac hovoriť o školách, aby na každej škole bol prihlásený povinný počet detí na slovenčinu, a aby sa všade slovenčina zaviedla. Ide o to, aby bolo vidieť, že aj po tejto stránke dobre pracujeme v našej Spoločnosti. (...)

Checel by som sa tiež obrátiť na našich krajanov, aby predplácali Život pre tie naše rodiny, ktoré žijú mimo hranice Poľska. Život ich zaujíma a majú skutočnú radosť. Viem to dobre, lebo sám predplácam Život a píšu mi, že ho veľmi radi čítajú a že netrpezivo čakajú na každé číslo, aby sa z jeho stránok dozvedeli, čo je u nás nové, čo sa robí a ako žijeme. (...)

KR. KAROL MICHALÁK Z VEL'KEJ LIPNICE:

Vo svojom obsiahлом diskusnom príspevku poukazoval na súvislost medzi výukou slovenčiny na školách i zabezpečením rozvoja kultúrnej činnosti KSČaS a čítaním Života a povedal: Musíme urobiť všetko, aby sa naše deti, naša mládež učili slovenčinu na školách na každej dedinke, na ktorej žijeme. (...) Lebo kto bude dobre spievať slovenské piesne, ako sa bude hrať v našich divadielkach, keď sa mladí nenaucia správne po slovensky? Treba tiež, aby aj nás Život sa stále zaoberal tymto otázkami a viac písal o školskej mládeži. (...)

Chceme tu upozorniť krajanov, ktorí sa zaujímajú o otázky vyučovania slovenského jazyka na školách, aby sa ešte raz vrátili k nášmu článku v č. 7/1973 na str. č. 6. Otázky vyučovania českého a slovenského pazyka a pozorne ho ešte raz prečítali, ako aj aby si prečítali výpoved kr. Fr. Chalupku, ktorú vedľa uverejnjujeme. Samozrejme, že aj k týmto dôležitým otázkam sa znova vrátíme — REDAKCIA.

KR. LYDIA MSAĽOVÁ Z HORNEJ ZUBRICE:

Vo svojom zaujímavom príspevku kladne hodnotiac Život, obrátila pozornosť na jazykovú stránku a postulovala, aby články, ktoré uverejňuje Život boli v slovenčine na vysokej úrovni, a aby ich bolo stále viac. Aj keď niektorí majú fažkosti s čítaním, predsa to nemôže byť dôvodom, aby znižovať úroveň jazyka. Stále vpred — dozadu ani krok, musí byť aj nadále platným heslom pre nás časopis. Platí to tak isto aj pre jeho jazykovú stránku. (...)

KR. JÁN PETRÁSEK Z KREMPACH:

(...) Podľa mojej mienky nás mesačník Život je na vysokej úrovni. To však neznamená, aby sme ho stále nezlepšovali. Mne sa najviac páčí posledná strana a ju najprv čítam. Najdem tam vždy niečo z histórie slovenského národa, iné zaujímavosti a vôbec každý tam najde niečo pre seba. Len to sa mi nepáči, že Život vychádza koncom mesiaca, lebo vtedy by mal vychádzať v prvej polovici každého mesiaca. Bolo by tiež veľmi žiaduce a veľmi dobré, aby to bol nie mesačník, ale aspoň dvojtýždeník.

KR. JOZEF PETRÁSEK Z KREMPACH:

Koľkokrát som hovoril, aj vlasti, že existuje tiež meno Valent, iba v kalendároch Života ho nenajdeme. My, v Krempachoch, máme dokonca tento deň hody. Ale pozrime sa do kalendária na rok 1974 — 14. februára zasa je tam len Zenon. (...)

KR. ANTON RAFÁC Z PEKELNÍKA:

Život je náš časopis. Ešte na prvom zjazde Spoločnosti v Krakove (r. 1957 — red.), sme si ho žiadali, aj sme dostali. Je to náš časopis, píše o nás, ukazuje ako my žijeme, pomáha nám a je zaujímavý. Drubá vec, je potrebné, aby Život, ale aj ÚV KSČaS sa viac venovali našim krajanom, ktorí idú za prácou do Československa. (...)

KR. ANDREJ SOLTÝS Z VYSNÝCH LAPŠOV:

(...) Musíme ešte lepšie ako doteraz rozšírať Život kde len môžeme a čo najviac písať doň, aby aj iní ľudia o nás vedeli, aby čítali čo my robíme, ako žijeme. Redakcia zasa nech sa postará, aby každé číslo bolo čo najkrajšie. (...)

A ešte jedno. Hovorili so mnou starší ľudia a žiadali, aby písmaná boli väčšie, aby neboli také maličké, aby všetci mohli ľahšie prečítať. (...)

KR. ALOJZ SPERLÁK Z JABLONKY:

V prvom rade sme povídali našej strane, že máme Život, čo sme nemohli mať pred rokom 1939. Treba porozmyslieť, čo sa môže v ľom ešte zmeniť na lepšie. Mňa osobne zaujíma priebeh druhej svetovej vojny, od jej začiatkov, až po Berlín. (...)

KR. ANTON SPIRKA Z PRIVAROVKY:

Musíme predovšetkým vrele podakovať našej strane a ľudovej vláde, že umožňujú kultúrny rozvoj našej národnosti a že môžeme čítať vo svojom jazyku. Z nášho poďakovania nemôžeme vynechať tiež našu redakciu, ktorá nám veľmi organizačne pomáha a tiež tu, pod Babiu Horu približuje svet. (...)

Máme svoje boľačky. Život o nich píše, intervenuje, naše úrady nás pozorne počúvajú a pomáhajú riešiť naše otázky. V tom všetkom Život nám pomáha. Máme ho radi, ale chceli by sme si v ľom tiež prečítať ako žijú Slováci na celom svete, ako pracujú. (...)

KREMPACHY

V rámci svojpomocných prác budujeme u nás kultúrny dom. Obyvateľia Krempach odpracovali už veľa hodín na výstavbe tohto objektu. Avšak nielen dospelí sa chceú zúčastniť na tomto užitočnom predstavzati, ale aj mládež. Preto všetci žiaci VII. a VIII. triedy prepracovali najmenej po 10 hodín na stavbe. Niektorí žiaci vysoko prekročili tento počet. Na stavbe pomáhajú aj deti z nižších tried. Mládež preto pracuje tak ochotne lebo v novom kultúrnom dome bude pre ňu viac miesta, ako dotedz.

Z rozhovorov s mládežou sa možno dozviedieť, ako netrpezivo čaká na odovzdanie do užívania tohto pekného objektu.

TEXT A FOTO: FERKO PACIGA

VEL'KÁ LIPNICA

V lete vo Veľkej Lipnici — U Skočíkov začala výstavba školy, ktorá je u nás veľmi potrebná. Naši krajania a všetci občania pomáhali pri stavbe. Každý odpracoval po päť dní. Základy sú už hotové. Dúfame teda, že náš obecný (gminy) národný výbor sa vynasnaží a urobí všetko, aby sme tento rok mohli stavbu dokončiť.

Uplnulé leto nebolo pre turistiku najpriaznivejšie. Celkovo prišlo k nám pod Babiu Horu menej turistov ako inakedy. Snáď aj preto, že bolo menej hríbov. V neďalekej budúcnosti sa však situácia iste zmení. Na budúci rok v Privarovke má vraj začať výstavba rekreačného strediska. Môžby vznikne u nás mini-Zakopane?

Teraz, keď nastali dlhé zimné večery, značne stupila návštěvnosť v klubovni MS KSČaS v Privarovke. Krajania chodia si sem prečítať časopisy, pozrieť televízny program a pobedosovať. Všetci sa s uznaním vyjadrujú o týchto iniciatívach ako sú zájazdy, najmä deti, ktoré na pozvanie Matice slovenskej navštívili Slovensko. Chceli by, aby týchto zájazdov sa mohol zúčastniť väčší počet školskej mládeže. Nemusíme zdôrazňovať, aký to má význam pre deti. Prebúdza záujem o slovenčinu, podneuje túžbu po poznanií. A túžba po poznanií je predsa sila, ktorá hýbe svet.

VENDELIN STERCULA

NOVÁ BELA

Od 1. januára 1974 máme v Novej Beli nové zdravotné stredisko, zriadené pre Novú Belu, Krempachy a Durštin. Zdravotné stredisko sa nachádza v novej budove bývalého MNV a je plne vybavené. Okrem iných odborných lekárov je tu aj Zubný lekár.

FRANTIŠEK BEDNÁČIK

ZELOV

Dne 21. prosince 1973 se v klubovni družstva „Samopomoc Chlopska“ v Košciuszkově ulici č. 11 konalo první zasedání nového MNV, jehož se také zúčastnil okresní náčelník z Lasku Marian Sokolowski, srdečne přítomným vitaný.

Zasedání zahájil nejstarší člen MNV Józef Haltoft. Přivítal hosty i všechny přítomné členy MNV, které vyzval k složení slavnostní přísahy. Nejmladší pracovnice Zelovských bavlnářských závodů četla po řadě jména členů a tito po přečtení slov přísahy pronášeli: „Slibuji!“

Poté požádal předsedu MV FNJ poslance Bronisława Cieniewského, aby navrhl předsedu MNV a jeho zástupce. Po úvodním nastinění průběhu voleb B. Cieniewski navrhl do funkce předsedy MNV prvního tajemníka MV PSDS, profesora na střední škole v Zelově s. Józefa Tosika, což bylo jednohlasné přijato.

Jeho zástupci jsou: předseda Lidové strany v Zelově, prof. na střední škole Jan Szewczyk a člen Demokratické strany, důchodce Tomasz Boruń.

Dále byly zvoleny čtyři komise:

— pro rozvoj hospodářství, obchodu a služeb, jejímž předsedou je úředník ze Zelovských bavlnářských závodů, člen PSDS Alojzy Małkowski;

— komunální a bytová, jejímž předsedou je řemeslník Józef Haltoft, člen Demokratické strany; členem této komise je také předseda OV KSČaS Jan Novák;

— osvětová, kulturní a sociální, jejímž předsedou je mládežnický instruktor z bavlnářských závodů Stanisław Baranowski; jeho zástupcem je tajemník OV KSČaS Waclaw Luściński;

— pro udržování veřejného pořádku a vzhledu města, jejímž předsedou je první tajemník ZV PSDS bavlnářských závodů Stanisław Baranowski; jeho zástupcem je tajemník OV KSČaS Waclaw Luściński.

Nový předseda MNV udělil hlas náčelníkovi okresu Marianu Sokolowskému, který zhodnotil práci a zásluhy dosavadního předsedy MNV v Zelově Marka Skaleckého a požádal, aby byl schválen do funkce náčelníka města. Všichni přítomní jednohlasně potvrdili tuto kandidaturu, protože znali jeho práci pro dobro města.

Na závěr nově zvolený náčelník města Marek Skalecki ve svém projevu prohlásil, že nezklame důvěru a vynasnaží se, aby Městský úřad v Zelově pracoval dobře.

Dne 10. ledna t.r. se v Úradě města Zelova konala první schůze komise MNV pro vzhled města a veřejný pořádek, na níž byl schválen plán práce na rok 1974, návrh na pracovní řád a členové komise byli seznámeni s rozpočtem města na běžný rok. Předseda komise Wacław Baranowski a jeho zástupci Wacław Luściński a Józef Kowalski byli určeni, aby upravili pracovní řád podle předložených připomínek. Příští schůze komise se bude konat v březnu t.r.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

Dne 5. ledna 1974 zemřela v Zelově po těžké chorobě vdova ANNA HARTOVÁ ve věku 76 let.

Pohřeb se konal dne 10. ledna na hřbitově evangelicko-reformované církve. Zesnulou na poslední cestě doprovodila rodina z Československa, početná skupina členů naší Společnosti a řada přátel a známých.

ČEST JEJÍ PAMÁTCΕ!

Ked' sa hovorí o rastlinnej výrobe v poľnohospodárstve, ide prakticky o krmoviny. Totiž všetky rastlinné produkty vyrobené v poľnohospodárstve a spotrebované bezprostredne ľuďom, čiže múka, zemiaky, hrach, fazuľa, zelenina, ovocie a pod., známejú sotva 25% všetkých rastlinných produktov vyrábaných v poľnohospodárstve. Posledným tzv. finálnym poľnohospodárskym produkтом je výrobok živočíšného pôvodu, čiže mäso, mlieko, vajcia, vlna a iné.

Preto taká dôležitá otázka ako zvýšenie množstva živočíšnych výrobkov — v tom predovšetkým mäsa — môže byť vyriešená iba vtedy, keď sa zaistí dostatočné množstvo krmovín, teda rastlinných produktov.

Celková bilancia krmovinových zásob poukazuje na to, že v Poľsku máme pomerne veľa uhlíhydrátových krmív, predovšetkým takých ako napr. zemiaky, repové listie a vysladené rezky, kŕmna repa, slama a pod. Naproti tomu chybajú nám bielkovinové krmivá. Treba pritom spomenúť, že nedostatok bielkovín v krmivách pocituje zvlášť jednotlivu hospodáriacu roľníctvo. Deficit bielkovín na jednotlivých gazdovstvách sa dopĺňa kvôli v nakupovaných jaderných krmivách. Isté množstvo bielkovín dodávané štátom pre roľnícke gazdovstvá, umožňuje lepšie využiť aj iné krmoviny produkované na gazdovstvách. V krmovinách sa totiž zlepšuje pomer medzi bielkovinami a uhlíhydrátmi, čo má priamy

VĽCÍ BÓB, KONSKÝ BÓB A HRACH — NOVÉ PODMIENKY KONTRAKTÁCIE

vplyv na lepšie využitie týchto krmív zvieracím organizmom.

Poľsko dováža zo zahraničia veľké množstvo takzvaných bielkovinových koncentrátorov. Tieto koncentráty sú zložkou miešaniek jaderných krmív predávaných roľníkom. V poslednom čase na zahraničných trhoch značne stúpli ceny za tieto bielkovinové koncentráty. Mimoriadne drahá je sója, arachidové výliski a rybacia múčka. Rozvíjajúci sa chov vyžaduje viac bielkovinových krmív. Ďalšie zvýšovanie dovozu bielkovinových komponentov bude značne zaťažovať platobnú bilanciu krajiny. Preto treba hľadať iné východisko. Takýmto východiskom je zvýšenie pestovania kŕmnych rastlín s vysokým obsahom bielkovín. K takýmto rastlinám v našom podnebí patrí vľcí bôb, konský bôb a hrach. Semená niektorých druhov žltého vľčeho bôbu pestovaných v Poľsku obsahujú do 50% bielkovín, bieleho do 40% a modrého do 38%. Treba ešte zdôrazniť, že bielkoviny vľčeho bôbu, podobne ako bielkoviny sóje, sú zložené z aminokyselín, ktoré svojim zložením zodpovedajú viac-

nej potrebám zvieracieho a ľudského organizmu.

Pestovanie vľčeho bôbu v dejinách nášho poľnohospodárstva malo rôzne stupne. Vo väčšom rozsahu sa začal pestovať vlastne až od polovice minulého storočia a v rôznych obdobiah bol viac alebo menej populárny. Jeho pestovanie sa znižovalo najmä vtedy, keď stúpal počet otráv alkalojdmi, škodlivými pre zvieraci organizmus, ktoré táto rastlina obsahovala. Podstatná zmena nastala, keď v Nemecku a Sovietskom zväze v rokoch 1924 — 28 bol objavený druh tejto rastliny zvanej horkosti (bezalkalojdny vľči bôb). Odvtedy vľči bôb sa opäť stal kráľovskou rastlinou na ťažkých pôdach.

Inou rastlinou, ktorá obsahuje značné množstvo bielkovín — do 25%, je hrach. Je to rastlina, ktorá ako krmivina je menej známa. Hrach alebo pešuška sa využíva na kŕmenie najčastejšie v podobe šrotu. Veľmi cenná je hrachová slama, ktorej hodnota sa vysoká lúčenemu senu, predovšetkým takého hrachu, ktorého struky sa spotrebuju na zrno.

Oveľa menšie tradície pestovania má konský bôb v porovnaní s vľčím bôbom alebo hrachom. Konský bôb sa pestuje predovšetkým na semená, v ktorých obsah bielkovín dosahuje priemerne okolo 30%, čiže menej ako vľči bôb a viac ako hrach. Pritom hektárová výnosnosť konského bôbu je vyššia ako hrachu, alebo vľčeho bôbu, teda úroda bielkovín z hektára je veľmi vysoká. Konský bôb sa pestuje na ťažkých pôdach, ale dobre rastie aj na iných pôdach.

Za účelom zvýšenia pestovania vľčeho i konského bôbu a hrachu, od roku 1974 budú platiť nové, vyššie výkupné ceny za tieto rastliny a to:

- cena za 100 kg konského bôbu bola zvýšená z 500 zl do 800 zl;
- za 100 kg hrachu z 900 zl priemerne na 1100 zl, závisle od kvality zrna;
- za 100 kg vľčeho bôbu sa teraz platí 900 zl.

Všetky tieto druhy rastlín, vrátane vľčeho bôbu budú v roku 1974 kontraktované.

Vzhľadom na možnosti dosiahnutia vysokej úrody spomínaných výkovejších rastlín pestovaných na zrno, treba zdôrazniť, že existujú reálne možnosti značne rozšíriť plochu ich pestovania. Roľníkom sa naskytuje možnosť zvýšiť svoje príjmy. Je isté, že túto možnosť využijú.

J.Z.

ČO ROBIŤ, ABY OBILIE NEPOL'AHLO?

Je príliš neskoro na to myslieť vtedy, keď dokonca aj mierny vietor alebo dážď povála lán obilia, s ktorým sme spájali tolké nádeje.

Mnohí roľníci zo zvyku sejú ešte tzv. extenzívne druhy obilia, ktoré boli vhodné pred rokmi, keď úroveň hnojenia v Poľsku bola ešte oveľa nižšia, ako dnes. To je prvá príčina poľahnutia. Je zrejmé, že dávky umelých hnojív, ktoré dnes používajú roľníci, si vyžadujú intenzívne druhy obilia. Teda riziko poľahnutia môžeme znížiť predovšetkým voľbou patričného druha pre určité pôdné a klimatické podmienky. Každý agronom pozná druhy obilia určené pre jeho obec, ktoré odpôruča roľníkom.

Druhou príčinou poľahnutia sú zlé proporcie v hnojení jednotlivými hnojivami, pričom často roľníci dávajú príliš veľké množstvo dusíka, ktorému nezodpovedajú príliš nízke dávky fos-

foru a drasliku, teda zložiek, ktoré majú rozhodujúci vplyv na vytváranie tzv. spevňujúceho tkaniva v rastlinách.

Pri plánovaní dávok dusíka pod ozimné a jarné obilie musíme prihliadnúť, aby sme dosiahli odporúčaný pomer N:P:K.

Na tomto mieste sa vyplatí spomenúť, že dusík má mimoriadne veľký vplyv na poľahnutie na kyslých pôdach — preto ich treba vŕapovať. Poľahnutie môžeme obmedziť aj hnojením v patričnom termíne.

Počas výskumov doma, ale aj v európe sa zistilo, že pri vysokej úrovni hnojenia je riskantné používanie naraz celej dávky dusíka, nakoľko hrozí vymýtie alebo prílišná koncentrácia tejto zložky. Veľká koncentrácia dusíkateho hnojiva spôsobuje príliš prudký rast rastlín a to zasa spôsobuje poľahnutie. V súčasnosti sa odporúča používanie pod oziminy $\frac{1}{3}$ alebo $\frac{1}{2}$ dávky pred siatím, druhú časť na jar a v období klásenia.

Pod jarné obilie $\frac{1}{2}$ dávky dusíka na predjarí, druhú polovicu v období klásenia.

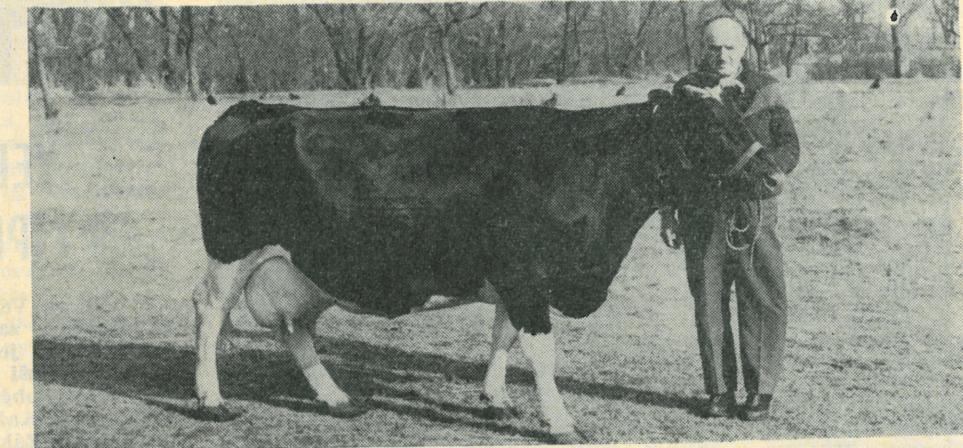
Mimoriadne veľký vplyv na poľahnutie má hustota siatia. Vo veci hus-

toty siatia vyplatí sa poradiť agronómom.

Naposledy sa používajú chemické prostriedky predbiehajúce poľahnutiu. Takým preparátom je „Antywylegacz“,

ktorý skracuje a zosilňuje slamu ozimej a jarej pšenice. Keď používame „Antywylegacz“ nesmieme prekročiť dávky dusíka, odporúčané pre jednotlivé druhy.

J.Z.

Stanisław Wacławiaś zo Sulikowic chová čierno-bielu nízinnú dobytok. Má desať dojnic a 16 teliat. Priemerná ročná dojivost krav čini 6 325 litrov. Jeho najlepšia krava Dalia I. dala vlane 9 249 litrov mlieka

SNÍMKA: CAF

Z KALENDÁRA NA — MAREC - BŘEZEN

Na predjarí roľníci vychádzajú na pole. Po stopení snehu, prvou vecou je prezretie ozimín a zistenie, ako obilia zniešlo zimu. Ak na piesčitých pôdach vietor a voda obnažili korene rastlín, a na pevnnejších pôdach nastalo „vysadenie“ rastlín, musíme oziminy preváculovať, aby sme pôde prinavrátili spojitosť a rastlinám uľahčili zakorenenie a ďalší rast. Nesmieme tiež dopustiť, aby vznikali kaluže vody v prieplavach, lebo vtedy rastliny hnikú. Vodu odvádzame pomocou čistenia brázd, alebo kopaním priekop.

Dôležitým úkonom je bránenie pšenice. Vďaka kypreniu pôdy, povrchu poľa a pohnutiu rastlín, pšenica sa lepšie rozrastá do šírky a do výšky.

Jarné bránenie žita je iba vtedy zdôvodnené, keď počas zimy sa prejaví snehová pliesň. V iných prípadoch bránenie žita môže byť dokonca škodlivé.

Na jar oziminy posilňujeme dusíkatými hnojivami a pre tento účel používame liadok amónium, močovinu, alebo liadok vápenný. V prípade, keď obilia zle zniešlo zimu, musíme sa rozhodnúť zaočať ho, ale nesmieme pritom zabúdať na to, že fahsie pomocou dusíkatej hnojiv zachránime pšenici ako žito.

Je tu už čas, aby sme začali prípravy na jarné siatie. Plán siatia na celý hospodársky rok pripravuje sa vlastne po žatve. Avšak na jar ho musíme niekedy zmeniť a konkrétnie rozhodovať o jarnom siatí na každom kúsku poľa. Jarné obrábanie pôdy musí smerovať k zadržaniu vlahy v zemi. Nesmie sa preto začínať príliš neskoro, ale nemôže sa ani konať na mokrej pôde. Je dôležité, aby sa na jar nerobil príliš veľa pestovacích úkonov. Nesmieme totiž dovoliť, aby sa pôda presušila a prekyprila, čo sa stáva po niekoľkonásobnom bránení, alebo drapákovani.

Prvým náradím používaným na jar by mal byť smyk, pomocou ktorého zabráňujeme vyparovaniu vlahy z poľa zaoraného na jeseň. Pole musíme smykovali šikmo smerom k brázdám. Po smykovali robíme iné pestovacie práce, podľa toho, čo si vyžaduje rastlina zasiata, alebo vysadená na poli.

Je pravidlom, že všetky polia pripravené na jarne siatie by mali byť zaorané na jeseň. Ak však pôda je na jar ubitá a tvrdá, pred siatím ju musíme kypriť, používajúc k tomu kultívator s pevnými lopatkami. Používanie na jar pružinového kypriča spôsobuje prekyprenie a vysušenie pôdy. Dobre obhospodáreným pôdam stačí obvyklé bránenie.

Štýri až šesť týždňov pred sadením zemiakov, začíname zemiaky vykličovať. Vyklíčovanie používame hlavne v prípade skorých zemiakov. Prosipieva to zvýšeniu úrody a skoršiemu dozrievaniu. Tento úkon spočíva na rozložení zemiakov v tenkej vrstve na mieste zabezpečujúcom prístup svetla. Takýmto miestom môže byť napr. stodola, na ktorej necháme cez deň otvorené dvere, aby sme zaistili prístup svetla. Pod vplyvom svetla sadejnice začínajú kličiť, čo má značný vplyv na urýchlenie vegetácie zemiakov po ich zasadení do pôdy.

Predjarie je obdobím, ktoré by sme mali využiť aj na založenie kompostu. Kompost môže byť dôležitým doplnkom organických hnojív. Je mimoriadne vhodný pre hnojenie lúk a pastvín, zemiakov a skorej zeleniny. Kompostovať môžeme rozličné materiály, napr. opadané listie stromov, zemiakovú vňavu, repicovú slamu a slamu stohovú. Týchto materiálov je na gazdovstve dostatok, najmä na jar. Kompostový kopec zakladáme na ťažko dostupnom mieste, aby sme na ňom mohli zhromažďovať všetky hospodárske odpadky.

Piac pozornosti by sme mali venovať lúkam a pastvinám. Starostlivo ošetrované lúky a pastviny sú istým prameňom dobrého a najlacnejšieho krmiva. Najdôležitejšie pestovacie úkony, ktoré robíme na jar, spočívajú v opravovaní melioračných zariadení, vysievani hnojív (predovšetkým dusíkatej), ako aj podľa potreby — v odstraňovaní starých tráv, krtovisk a vyrovnaní povrchu.

V ovočnej záhrade končíme strihanie stromkov, riedenie ovočných kŕikov a začíname očkovanie mladých stromkov. Koniec marca je najvhodnejší obdobím pre sadenie stromov na ťažkých pô-

dach a v studených pásmach. Tento mesiac robíme aj postrekly stromov, skôr ako popukajú púky.

V chove je to obdobie telenia sa kráv a prasečia prasnie. O chove teliat a prasiat sme už nejedenkrát písali. Nesmieme zabúdať, že všetky chovy v pestovaní a kŕmení, ktoré urobíme v prvých dňoch života zvierat, iba ľahko napravíme v nasledujúcich obdobiah.

Na jar čistíme a dávame do poriadku byty. Ale dôležité sú aj poriadky v miestnostiach pre zvieratá. Iba v čistých podmienkach môžeme pestovať zdravé a vysoko efektívne zvieratá.

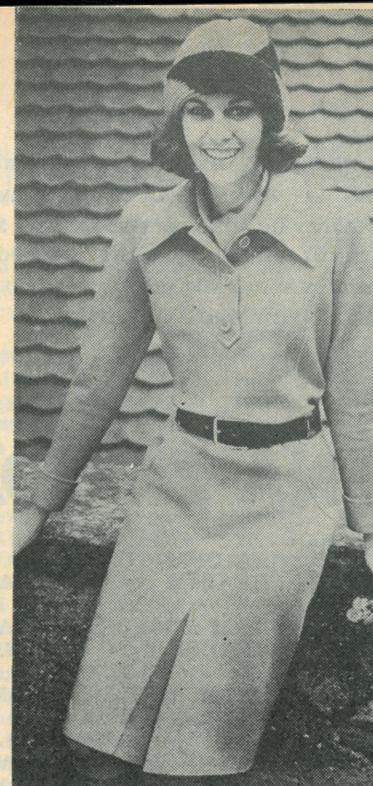
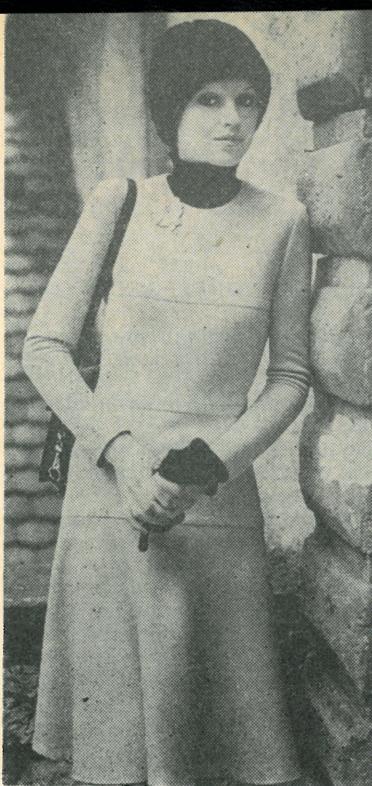
Prvou činnosťou je vyhadzovanie a vyvádzanie maštaľného hnoja.

Potom odstraňujeme pavučiny a prach, zoškrabeme špinu zo stien, korýt a spaľujeme ju, lebo v tejto špinu sa nachádza najviac choroboplodných bacilov. Poriadkové práce končíme bielením stien, stropov, korýt, rebríkov atď. Nesmieme zabúdať ani na dvory, ktoré musíme dať do poriadku, teda vyhrabáť a zamiesť a špinu odniesť na kompost.

Ešte raz chceme pripomínať nevyhnutnosť používania minerálnych prípadkov pri kŕmení zvierat. Ide tu predovšetkým o také prípadky, ako krmovinová sol, briquetové lizaky, minerálno-vitaminové prípadky a iné. Používanie týchto prípadkov je mimoriadne dôležité v prípade, keď máme k dispozícii nekvalitné krmivá (priľi neskoro pokosené alebo zozbierané z polí a sušené v zlých poveternostných podmienkach). Intenzifikácia minerálneho hnojenia, ako aj s tým spojený rast obahu dusíka a drasliku v krmivách — vyvoláva tým naliehavú nutnosť doplnovania krmív minerálnymi prípadkami.

V predjarnom období mnohé krmivá z okopanín (zemiaci, cukrová repa, mrkvá) uschovávané v kopcoch alebo v pivnicach sa kazia. Takéto krmivo nesmieme dávať zvieratám. Skazené krmivá sú mimoriadne nebezpečné pre tehotné samice a kŕmace matky.

S.D.

Na našich snímkach módné a elegančné modely sukni pre každú príležitosť

AKÉ SÚ ŽENY?

Sú ženy napr. slabé? Samozrejme áno. Už od narodenia menej vázia ako muži a sú jemnejšej postavy, ale — vieme — ľahšie ako muži znášajú bolesti, choroby a dlhšie žijú.

Sú nevyrovnané? Snaď. Je faktom, že produkcia hormónov (ktoré často rozhodujú o psychickej rovnováhe) sa u žien opiera na cyklickom rytme, zatiaľ čo u mužov hormóny sú vyuľcované stále v takom istom množstve.

Sú menej schopné? Vraj menej — pre mechaniku a matematiku, ale viac — pre humanistické vedy. Avšak je dokázané, čo je pravidlom, že sa dievčatá lepšie učia, ľahšie si zapamätajú látku a majú väčšie schopnosti vyjadriť sa. V povolaniach, ktoré doposiaľ boli považované za typicky „mužské“, a ktoré sa dnes stali dominantou žien, napr. v školstve alebo zdravotníckych službách, dosahujú výborné výsledky.

Sú pasívne? Rozhodne nie. Všade, kde len meniac sa zvyky im dovoľujú rozvíjať činnosť, stávajú sa aktívne. Sú snaď menej agresívne, čo je v značnej mieri podmienečne spoločensky a častočne aj biologicky.

Ako je toto všetko relatívne dokázala svetoznáma americ-

ká vedkyňa — etnologička, Margaret Meadová. Vďaka jej výskumom vieme, že podnes existujú kmene, v ktorých muži plnia úlohy „domácich gádziniek“ a „detských vychovávateľov“ (napr. v kmeňi Manus v Novej Guinei alebo v niektorých oblastiach Indie), a na niektorých ostrovoch Polynézie ženy poľujú a vládnú, muži zasa sú doma, varia, starajú sa o deti a pritom sú koketní, maľujú sa a snažia sa získať si priazeň žien. Lebo nikto nie je „zhora“ určený pre také alebo iné spoločenské funkcie. Existujúca deľba je jednoducho výsledkom kultúry.

Všetci súhlasíme s tým, že patríme k tomu istému ľudskému rodu a druhu. Ale keď v istej škole sa spýtali chlapcov, či by chceli (ak by to bolo možné) stať sa dievčatá — všetci súhlasili odpovedali „nie“. A dievčatá — a stáva sa to často — by boli radšej chlapcami. Nevyplýva to z pocitu „menejcenosti“. Jednoducho ešte stále sa viač „vypláca“ byť mužom.

Do rodiny príde návštěva, ktorá prvně vidí malého Emilku a rozplýva se samou chválou: „To je ale hezký chlapec. Oči má po tatínkovi, vlásky po mamince...“ „... a kalhoty po starším bratrovi!“ doplní mrzuté Emilek.

dostatok. Zaujíma sa o literatúru, umenie, a modernú hudbu. Je veľmi spoločenský. Peniazom nepripisuje veľkú dôleženosť a rád ich vydáva. Najradšej žije dneškom, o zajtrajšok sa príliš nestará. Možno ho mať rád, rábiť — ale nemožno v ňom najst' oporu. Celkovo — dobrý, trocha ľahkomyselný, vždy lepší navonok ako vo vlastnom domove.

Toto meno znamená — mužný. V dejinách — známi traja maďarskí králi z rodu Arpádovcov mali meno Andrej. Z literárnych hrdinov asi najznámejší je v Poľsku Andrej Kmiec. Nezabúdajme ešte, že podľa ľudových povier v noci na sv. Andreja (z 29. na 30. novembra — tzv. „Andrzejki“) mladí ľudia môžu uvidieť svojich budúcich manželských partnerov vo vode, v zrkadle alebo vo sне. Keď na vodu polejú vosk môžu sa dozvedieť niečo o budúnosti svojich srdcových záležitostí. Jędrzej, Ondraszek, po slovensky Ondrej, Ondrejko — to sú obmeny tohto populárneho mena.

AK MÁŠ MENO...

ANDREJ — obyčajne jedináčik alebo mladší brat svojej sestry. Dost vysoký, štíhly, šikovný. Razmaznávaný rodičmi (najmä matkou), tetami, babičkami, príbuznými a známyimi — ktorí mu predpovedajú skvelú budúenosť. Niekoľko sa to aj zistí, avšak častejšie vďaka šťastnej náhode ako osobným zásluhám samotného zainteresovaného.

Usmiaty, polohyblivý, rýchly — veľa hovorí a živo gestikuluje. Stará sa o svoj zovnajšok, rád sa pekne a moderne oblieka. Má veľké úspechy u žien, je stále do niekoľko zamilovaný, ale... často mení objekty svojich citov. Býva nepraktický, niekedy — nerozhodný a trocha psychicky dezintegrovaný, je pomorene romantickej povahy. Obyčajne má schopnosti humanistického charakteru (alebo aj všeobecné). Má výbornú pamäť, rýchly reflex, je však nesystematický, učí sa z času na čas a nedostatky vo vzdelaní nahradzuje sebaistotou, ktorou má

CAJ ODTUCNUJE?

Prý ano, ale existuje celá řada nejrúžnejších názorov. Ačkoliv prúzkum vlivu čaje na látkovou premenu pokračuje, niekteré zprávy dokazujú, že jí opravdu značne ovlivňuje. Je docela možné, že bude uznán za jeden z prostredkov, ktoré urychlujú spalovanie prebytočných kalorií, teda prostredkom odťužujúcim.

Lékaři prohlašují, že čaj má príznivý vliv na nás duševný stav a myšlení. Kromě alkaloidu teinu (má podobné vlastnosti ako kofein) obsahuje hodně éterických olejov a trávivinu. Proto by nemeli čaj pít lidé s pokročilým kornaténím tepen a vysokým krevným tlakom.

Pokud jde o nás, to pijeme čaje stále víc. Bohužel neumíme správne čaj pařit a většinou pijeme slabé obarvenou vodu s velkým množstvím cukru, bez chuti a nádherné vůně a nevyužívame jeho přírodních léčivých vlastností. Proto je důležité, aby chom cukr před podáním nemluvněti zbavili všech bakterií. Cukr přidáváme do pokrmu pro nemluvně před vařením nebo po uvaření sladíme pokrm sirupem. Příprava sirupu si vyžádá trochu práce, ale vždy se to vyplatí. Ochráníme tím dítě před one-mocněním a jeho následky.

Nemluvně je velmi náchylné k infekcím nejrúžnejšího druhu. Bakterie, které dospělým lidem neškodi, mohou vytvárat u malo odolných nemluvnět velmi těžké onemocnění. V obchodě kupujeme cukr, který bůhvíkde ležel a prošel rukama celé řady lidí. Proto je důležité, aby chom cukr před podáním nemluvněti zbavili všech bakterií. Cukr přidáváme do pokrmu pro nemluvně před vařením nebo po uvaření sladíme pokrm sirupem. Příprava sirupu si vyžádá trochu práce, ale vždy se to vyplatí. Ochráníme tím dítě před one-mocněním a jeho následky.

Postupně s růstem dítěte se zvyšuje odolnost jeho organismu. Staršímu dítěti nemusíme již cukr převařovat.

AKÉ MÁME CHODIDLÁ

Ortopédovia z mnohých krajín dospejeli k jednámu záveru, že chodidlá žien sa stále zväčšujú a stále menej je malých chodidel.

Lenže menia sa nielen rozmer chodidel. Mení sa aj čislovanie obuví. Popri tradičnom čislovaniu anglickom — v paleoch, alebo francúzskom a talianskom, objavila sa čislovanie centimetrové, ktoré používa aj nás obuvníky priemysel.

Dva modely módnich čiapočiek pre naše čitateľky, ktoré vedia pliesť.

KÝM MLÁĎA DOSPEJE...

Deti, o ktorých si myslíme, že sú choré na nákažlivú nemoc, nesmieme vozíť električkami, autobusmi, taxikmi alebo inými verejnými dopravnými prostriedkami. Pre tento účel sú zvláštne sanitné autá.

Teplota v konečníku môže byť o 5 desatin stupňa vyššia ako v podpaží. Obyčajne tri minuty po vložení teplomeru ortuf prestáva stúpať.

Chorému dieťaťu dovoľujeme spať toľko, koľko chce a vtedy, kedy chce. Nezobúdzať dieťa ani vtedy, keď uplyva čas, v ktorom, ho normálne krmine.

Prísnosť, odmeranosť a umelý odstup nie sú činitelia, ktoré uľahčujú dieťaťu vyrásť na zdravého a mocného človeka. Oveľa lepšie výsledky dosahujú rodičia, ktorí obklopujú svoje dieťa láskou, pochopením, jemnou a dôslednou rozhodnosťou, úctou k jeho potrebám a osobitosti.

PROC MUSÍME VÁRIT CUKR

Aby sme vám uľahčili orientovať sa v tomto množstve čísel uverejňujeme vďa tabuľku a prosíme, aby ste si zapamätali niekoľko rad:

Musíme vedieť akú dĺžku v centimetroch majú naše chodidlá. Najlepšie si ich zmerajme keď položíme chodidlá na pravítku opretom o stenu alebo iný pevný predmet.

Nekupujeme obuv očíslovanú podobne ako rozmery chodidlá, ale trochu väčšiu, nakoľko chodidlá sa v topánkach — trochu presunujú dopred.

Popri dĺžke obuví, dôležitá je aj šírka. Preto je dobré vedieť, že naše továrne vyrábajú tri druhy obuví v každom číslle, podľa toho, pre aké široké chodidlá sú určené. Tieto rozmery uvedené zvláštnymi značkami malí byť na každom páre obuví.

* pre šílejšie chodidlá sú tri varianty obuví so značkami: E, E 1/2 a F,

* pre široké sú tak isto tri varianty označené symbolmi: F 1/2, G a G 1/2.

★ pracovná, ochranná a špeciálna obuv je označená symbolmi I 1/2, K a K 1/2.

Môžeme si iba želať, aby sme v každom obchode a vždy práve takto mohli výberať obuv.

centimetr	anglické číslovanie	francúzske číslovanie
21	1	33
21,5	1,5	33,5
22	2	34,5
22,5	3	35
23	3,5	36
23,5	4	37
24	4,5	37,5
24,5	5	38
25	5,5	39
25,5	6	40
26	7	40,5
26,5	7,5	41
27	8	42
27,5	8,5	43
28	9	43,5
28,5	10	44
29	10,5	45
29,5	11	46
30	11,5	46,5
30,5	12	47

VIES, ŽE...

Na lekárskom kongrese v Lisabone vedeči zo 16 krajín dospejeli k jednotnému záveru, že chodidlá žien sa stále zväčšujú a stále menej je malých chodidel.

Lenže menia sa nielen rozmer chodidel. Mení sa aj čislovanie obuví. Popri tradičnom čislovaniu anglickom — v paleoch, alebo francúzskom a talianskom, objavila sa čislovanie centimetrové, ktoré používa aj nás obuvníky priemysel.

Dva modely módnich čiapočiek pre naše čitateľky, ktoré vedia pliesť.

FEBRUÁR

25.II.1948 PRACUJÚCI ĽUD CESKO-SLOVENSKA POD VEDENÍM KOMUNISTICKEJ STRANY ZVÍTAZIL NAD REAKCIOU A ZACAL SOCIALISTICKU VÝSTAVBU KRAJINY. PRI PRÍLEZITOSTI 26. VÝROČIA FEBRUÁRA UVEŘEJNUJEME BÁSEN OD MARTINA HÓRKU, NAPÍSANÚ VLANI PRE MLAĐICH, KTORI NEPAMÄTAJU TAMTIE CASY.

Martin Hôrka

PROSTONÁRODNÉ SLOVENSKÉ POVESTI

(pokračovanie z predošlého čísla)

Ešte prv, ako dievča, postavila sa bohatá švagrová u chudobného švagra, ktorý pred nou nastačil ani komôrkou zaprieť, kde to boli tie peniaze vysypali. Nuž tá doňho hned tam nad hŕbou:

„Akak sa mi už tají nebudete, vy hlavní remeselnici, z čoho žijete! Ved ja to dávno vravím, že to u vás nejde po dobro - len kde by ste brali na toľké deti?! Ved teraz inakším ľuďom, ako ste vy, nepostačuje. Povedzte pravdu, koho ste to ozbijali, lebo ak nie, ešte tej noci vás hore podám pred právo!“

A tak mleda, štekala jazykom, kym len milý švagor nevyrozprával všetko, čo a ako stalo sa.

„No, to je už inšie, môj milý pán švagor,“ hovorila naposled bratová, „takže si lenmajte, čo máte, zíde sa aj vám.“

Sama v sebe si ale pomyslela: „Zješ ty psa, že by si mal aj to ostatné bohatstvo z tej zápole odváčiť. Dobrá psu mucha a to ostatné bude nám!“

A doma nasadila si muža, aby ešte v tú noc išiel ta pre to ostatné bohatstvo, keď zbojníkov doma nieto. Naučila ho, ako to má vravieť pri tej zápoli. Ten zapriahol štyri najlepšie voly do voza a zatiahol rovno pred zápoľu.

PROSÍME, ABY STE NÁM NAKRESLILI, AKO U VÁS VYZERA ZIMNÁ KRAJINKA. NAJLEPSIE PRÁCE ODMENÍME ZVLASŤNÝMI DIPLOMAMI. ABY SME POVZBUDILI VASU FANTÁZIU VENUJEME VÁM BÁSEN OD OLEGY PETROVEJ.

VYRIEŠENÁ ZÁHADA

POKUSÍM SA ASPOŇ RAZ KRESLIŤ AKO MALIAR MRÁZ. DÝCHNEM NA SKLO, LEŽ Z TEJ PARY OBRAZ SA MI NEVYDARÍ: ANI SANE, ANI STRAKY, IBA SAMÉ HÁKY-BÁKY. NO MALIAR MRÁZ — DIV SA SVETE KRESLÍ KVETY AKO V LETE.

ZA OBLOOKOM PADÁ SNEH. HĽADÍM NAŇ A VRAVÍM: NECH! KÝM ZASYPE ZÁHRADU, VYRIEŠIM TÚ ZÁHADU. ZA POMOCI MOJEJ MAMY NAKRESLÍM SI PASTELKAMI MODRÉ MORE, DIVÉ MAKY, ŽLTÝ ÚL I SNEHULIAKY. OLEGA PETROVÁ

WAŻNE DLA RODZICÓW I MŁODZIEŻY

ZAPISY NA JĘZYK SŁOWACKI OD 1. II – 20. VI. 1974 R.

Wydział Oświaty i Wychowania oraz Kultury Urzędu Powiatowego w Nowym Targu poinformował nas, że w bieżącym roku szkolnym obowiązują nowe zasady zapisów uczniów na język słowacki (jako przedmiot). Szczegóły nowej formy zapisów zostały opisane przez nas w „Życiu” z lipca 1973 roku kol. 6. W TYM ROKU ZAPISY NA ROK SZKOLNY 1974/75 BĘDĄ TRWAŁY OD 1 LUTEGO DO 20 CZERWCA 1974 R. ZAPISY DOTYCZĄ TYLKO UCZNIÓW ROZPOCZYNAJĄCYCH NAUKĘ JĘZYKA SŁOWACKIEGO PO RAZ PIERWSZY. Pozostali uczniowie, którzy uczęszczają już na naukę języka słowackiego nie muszą dokonywać ponownego zapisu.

Powyższe dane zostały przekazane przez Wydział Oświaty w Nowym Targu do ścisłego stosowania przez wszystkie dyrekcje szkół na terenie Spisza i Oravy.

KEBY SOM BOL REDAKTOROM

STRÁNKY PRE MLÁDEŽ...

MÁRIA PETRÁŠKOVÁ Z NOVEJ BELEJ O.I. PIŠE:

Keby som bola redaktorkou stránky pre mládež zmenila by som napríklad to, že by som uverejňovala veľa básni, piesni a pekných kreslených obrázkov, lebo to zaujíma mladých a najmladších čitateľov Života.

Okrem stránky pre mládež rada čítam tie stránky, na ktorých sa piše o našich dedinkách a mestách, o tom čo nového sa vybudovalo.

Ked poštár doručí Život, prvá ho číta babička. Hoci je už staršia, všetko ju zaujíma. Najviac sa jej páči stránka Čitatelia – redakcia.

V škole sa učím slovenčinu a Život mi pomáha v učení. Tie texty, ktoré sa najviac páčia našej pani učiteľke si zapisujeme do zošitov.

Keby som mala pas a peniaze, tak tie dva mesiace prázdnin by som chcela stráviť v ČSSR.

ANNA SOLTÝSOVÁ Z NOVEJ BELEJ O.I. PIŠE:

Milá redakcia, keby som ja bola redaktorkou stránky pre mládež v časopise Život starala by som sa, aby bolo viac kresieb a básni, fotografií spisovateľov a rôznych hádaniek.

Okrem stránky pre mládež rada čítam Dejiny Slovenska, rôzne poviedky zo Spiša a Oravy, články o minulosti dedinsk na Spiši a Orave a životopisy spisovateľov.

Ked k nám pride časopis Život prvá ho číta mamička a starší brat. Ja tiež čítam, ked pridem za školu. Najviac nás zaujímajú listy, ktoré sú na 10. strane o dedinách Spiša a Oravy a okrem toho stránka pre mládež. U nás doma každý číta Život, lebo je zaujímavý.

Ja som sa učila slovenčinu a Život nám veľmi pomáhal v škole, čítali sme z neho články o spisovateľoch a dejinách Slovenska.

Keby som mala peniaze a pas, cez prázdniny by som odcestovala na Slovensko, kde je veľa historických pamiatok a Matica slovenská. Chcela by som dôkladne poznat celé Slovensko.

DRAHÍ MLADI PRIATELIA!

SRDEČNE VÁM DAKUJEME ZA UČAST V SUTAZI KEBY SOM BOL REDAKTOROM STRÁNKY PRE MLADEŽ, A VÍTAZOM GRATULUJEME. OSTATNE VSETCI STE ZVÍTAZILI! POMOHLI STE NAM SVOJIMI KRITIKAMI POZNÁMKAMI PRISPÓSOBIŤ TÚTO STRANKU VASIM POTREBAM A ZAUJOMOM. POSLEDNE PORADY NAŠICH DOPISOVATEĽOV PRINIESLI TAKTEŽ NA TÚTO TÉMU MNOHO PRIPOMIENOK, KTORE PODĽA NAŠICH MOZNOSTI VYUŽIJEME V PRAXI. CHCELI BY SME VŠAK, ABY STE NÁM SVOJE PRIPOMIENKY POSIELALI, NIELEN PRI PRÍLEZITOSTI SÚTAZI, ALE BEŽNE, ABY STE NÁM PÍSALI ČASTO A NA VŠETKY TÉMY, KTORE SAMI UZNÁTE, ŽE BY ICH BOLO ZAHODNO UVEREJNÍT NA TEJTO STRÁNKE PRE MLAĐICH, MLAĐICH A NAJMLADŠICH. ZELÁME VAM DOBRE VÝSLEDKY V UČENÍ A TO VSETKO, CO SI SAMI NAJVIAC ŽELÁTE.

ZUZANA KOLLÁROVÁ

Jej spevácka činnosť sa začala skromne a nešľapne pred siedmimi rokmi. Časom si vydobyla stále miesto v československej populárnej hudbe. Zuzana Kollárová vyrástla, dozrela a zostáva verná Banskej Bystrici. Pomaly, bez náhľenia a nedôkavosti prechádzala zo študentského kabaretu, cez orchester Pavla Janička, skupinu Scarabeus až k rozhlasovým štúdiám, televíznym nahrávkam a gramofónovým platniám. Za roky usilovnej práce sa naučila dokonale ovládať hlas, vytvárať piesňam vhodnú atmosféru, nadväzovať dôverný dialóg so svojim publikom. Medzi jej prvou úspešnou pesničkou Detský vtáčik a poslednou nahrávkou Dýnom-dánon sú desiatky rozhlasových nahrávok, vystúpenia v televízii, úspechy v Zlatej kamere i na Zlatej ruži a mesiace pôsobenia v zahraničí. Z každej zahraničnej cesty sa opäť vracia do svojho materského rozhlasového štúdia v Banskej Bystrici, kde kedysi začínala a kde ju vždy čaká dôverne blízky kolektív autorov, režisérov, hudobníkov a technikov, s ktorými pripravuje nové pesničky. Stretnávame sa s nimi na vlnách éteru i na gramofónových platniach a čoraz viac si uvedomujeme, že Zuzana Kollárová je vitaným hosom našich voľných chvíľ pri pesničke.

—ač—

„HOPSA, HOR SA – ZEM, OTVOR SA!“

PODALI: SAMO BODOROVSKÝ Z B. BYSTRICE, JANKO PETRIKOVÍC Z KREMNICE, P. DOBŠINSKÝ Z GEMERSKEJ.

„Hopsa, hor sa — zem, otvor sa!“ zavola!

Hned otvorila sa zápoľa a bohatstvo zablysklo sa.

„Hej,“ povedá, „toto mi bude dosť aj pre detné deti, a čo nikdy krížom slamy nepreložia, len čo budú trovit a jest a piť!“

S tým skočil dnu, že bude zberať a na voz nakladá. Ale tu zápoľa s praskotom zarútila sa za ním. Iba ho mráz prejal a v strachu aj zapomenul, ako to má povedať, aby zápoľa otvorila sa znova. Tam ten čupel zavrznutý; mal aspoň času spomínať na svoje staré hriechy.

Z polnoci ale prišli zbojnici domov.

„Aha, tu si, dobrý vtáčik!“ zahrmel naňho. „Čože ty tu robíš?“

„Jaj, ved to nie ja, ved to môj brat odvláčil vám tie vrečia. Jaj, mne dajte pokoj!“

„Dáme ti nevolu, keď len lapil si sa do kletky,“ povedali zbojnici, rozstvrtili ho a telo jeho povešali na ten javor, ako pôly slaniny, aby ho tam viesť prefukoval.

Žena čaká muža domov, čaká ho až do bieleho rána — a tu ník neprichodí. Hned si pomysela, že už zle povodilo sa s ním. Ale kto tu jej aspoň dáky vývod dá o tom? Ako bola prešibaná, tak pod zase do susedov.

„Švagre,“ hovorí „toto je, na moju vieru, zle s vami.“

„A čože by bolo?“ hovorí tento.

„Nuž čože by bolo? Môj muž išiel tej noci na to miesto, kde ste tých peňazi nabrali, a nevrátil sa naspať.“

„Nuž a čo mne do toho? Ja som mu nekázal!“

„Ale ja som ho ta vypravila, bo nebudeš len vy všetko požívať. A teraz alebo mi muža vystanovíte, aj moje štyri voly, čo s nimi ta šiel, alebo bežim pred právo a jednako len rozpoviem celú celucičku vec, aby vás prvého zavrzli, lebo vy musíte mať obchod s tými zbojníkmi. Nože, no, ved' ak by to len tak bolo na „hopsa, hor sa“, môj muž by dávno musel tu byť.“

Ako ju oddávna znal, videl, že s touto dračicou nikam nezajde, keď si tá raz boky podoprie a oddá sa do dakoho. Nuž ju len hľadel utísť, že ved on podvolí sa na všetko a že ešte dosť i bohatstva môžu dovlieť z tej zápolie.

„Ale či naozaj, švagrík môj dráhy?“

„Naozaj, pani švagrík. Len viete, čo? Ked ten ta šiel na štyroch voloch, pôjdem ja už teraz na štyroch koňoch a dáte mi dvanásť sudov z pivnice. Ale neľakajte sa! Ved to len čo jeden bude plný, tamtie ostatné môžu byť aj prázne.“

(POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE)

Rozhovor o Februári na tvár dedka radosť čari.

Spomienkou sa chvejú ústa.

Sneh sa vonku trusi zhusta.

25. už rôčkov ta šlo, čo sa šťastie zeme našlo. Vyniesli ho robotníci z prachu k slnku nad hlavy a niesli ho po ulici na puškách stáť zástavy.

Dym fabriky stuhol v mraze.

Zastup ľudí.

Pásti var.

Hľa, nás dedko na obraze v ten pamätný Február.

Pušku zviera mocnou rukou.

V očiach slzy ihranie.

Môžno myslieť na nás vnukov,

ked z obzoru

ako z lukov vyrazilo svitanie...

Martin Hôrka

„No, to je už inšie, môj milý pán švagor,“ hovorila naposled bratová, „takže si lenmajte, čo máte, zíde sa aj vám.“

Sama v sebe si ale pomyslela: „Zješ ty psa, že by si mal aj to ostatné bohatstvo z tej zápoli. Dobrá psu mucha a to ostatné bude nám!“

A doma nasadila si muža, aby ešte v tú noc išiel ta pre to ostatné bohatstvo, keď zbojníkov doma nieto. Naučila ho, ako to má vravieť pri tej zápoli. Ten zapriahol štyri najlepšie voly do voza a zatiahol rovno pred zápoľu.

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

P
rawnik

SPRAWA LOKALIZACJI ZAMIENNYCH DZIAŁEK BUDOWLANYCH W PRZYPADKU WYVLASZCZENIA NIERUCHOMOŚCI

Grupa mieszkańców jednej z wiosek położnych na terenie przyszłego zalewu na Dunajecu zwróciła się do naszej redakcji z następującym problemem natury zarówno społecznej jak i prawnej:

Wywłaszczeniu na powyższe cele podlega część gruntów ornych wchodzących w skład gospodarstw rolnych zainteresowanych

Czytelników oraz ich zagrody. W zamian za wywłaszczone grunty mają otrzymać oni odpowiednie grunty zamienne oraz stosowne działki budowlane, jednakże położone w innej wsi odległej od dotyczonego miejsca zamieszkania Czytelników oraz od pozostawionych im, nie wywłaszczonych gruntów rolnych o kilku kilometrach. Jest rzeczą zrozumiałą, że gospodarowanie na rozrzuconych, położonych w różnych miejscowościach kawałkach ziemi — z dala od miejsca ich nowych zagród, stwarza dla wywłaszczonych znaczne niedogodności. Zdaniem zainteresowanych mogliby oni otrzymać działki budowlane z zapasów gruntów Państwowego Funduszu Ziemi, istniejących na terenie ich dotyczonego zamieszkania. Czytelnicy zapytują się jak te

sprawy uregulowane są w obowiązujących przepisach prawnych?

Sprawę reguluje art. 10 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (tekst jednolity Dz.U. Nr 18, poz. 94 z r. 1961 z późniejszymi zmianami).

Przepisy te stanowią, że nieruchomości zamienne dostarczona w zamian za wywłaszczoną ziemię wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego powinna być w MIARĘ MOŻNOŚCI ODPOWIĘDΝIA ZE WZGLEDU na jej charakter, wyposażenie i położenie. Przy wywłaszczeniu działek budowlanych w zasadzie działkę zamienią dostarcza się także w tej samej miejscowości.

Przy interpretacji tych przepisów pamiętać jednak należy, że ubiegający się o wywłaszczenie powinien

dostarczyć grunty, czy działki zamienne w tej samej miejscowości tylko wtedy gdy ma do dyspozycji takie działki w tejże miejscowości. Z uwagi na to, że w omawianym przypadku chodzi o tereny przyszłego zalewu, być może dezyderaty Czytelników nie są w ogóle możliwe do spełnienia. Z drugiej jednak strony, o ile rzeczywiście Komisja Wywłaszczeniowa dysponuje jakimkolwiek możliwościami spełnienia życzeń wywłaszczonych rolników powinna wyjść im naprzeciw, albowiem wywłaszczeni nie powinni ponieść strat związanych z wywłaszczeniem — nie tylko w sensie ściśle obliczonej szkody materialnej, ale również strat wynikających ze stworzenia im niegodnych warunków życia i pracy.

W. FERFET

V
eterynarz

WZDĘCIE ŽWACZA KRÓW

Zoładek przejuwaczy, a więc bydła, owiec i kóz jest całkiem inaczej zbudowany niż zoładek innych zwierząt lub ludzi. Składa się on z czterech części, przez które przechodzi pokarm. Części te, to żwacz czepiec, księgi i trawieniec. Żwacz jest największy z nich i wypełnia całą lewą stronę jamy brzusznej.

Przejuwacze, te wymienione na początku, rozdrabniają i miażdżą pokarm w jamie ustnej odmiennie niż inne zwierzęta. Przelknietą pokarm, przez przekątne dostaje się najpierw właśnie do żwacza. Kiedy żwacz jest już częściowo napełniony, następuje zucie pokarmu. Odbywa się ono w ten sposób, że nawilżony pokarm w żwaczu, wraca do jamy ustnej, gdzie zostaje dokładnie przeżarty, a więc rozdrobniony i zmiażdżony. Po tym procesie pokarm zostaje ponownie połknietý i wtedy prze-

chodzi do dalszych części żoładka.

Po zjedzeniu dużej ilości silnie fermentującej paszy, jak koniczyna, lisiście z kapusty, lucerna itp. w żwaczu gromadzi się dużo gazu, który rozciera żoładek wywołując ból. Zwierzę nie może wobec tego dalej żyć. Szczególnie niebezpieczna jest karma spleśniasta, sfermentowana, zgniale kiszorki oraz przemarznięte okopowe. Wzdęcie może być także następstwem pasienia na pastwisku po deszczu lub szronie, skarmiania młodej koniczyny oraz chciwego zjadania karmy. Objawy tej choroby są bardzo wyraźne i łatwo zauważalne, albowiem brzuch, szczególnie z lewej strony, gwałtownie powiększa się, jest twardy. Zwierzę automatycznie przestaje jeść, oddech ma przyśpieszony, robi wrażenie przestraszającego, często postępuje, w takim wypadku trzeba natychmiast przystąpić do ratowania. Przed wszystkim należy polewać lewy bok zwierzęcia zimną wodą lub przykładać w tym miejscu szmatę zmoczaną zimną wodą. Takie zimne okłady powodują zwężanie się gázów. Dobrze robi zalożenie powróstka ze słomy w poprzek pyska w ten sposób, aby zwierzę nie mogło

go zamknąć. Jeżeli zabieg te nie pomaga a lekarz nie może natychmiast przyjechać, należy krowę ustawić przedm wyżej i przez jamę ustną wsuwać do przelyku sondę, uprzednio nasmarowaną tłuszczem. Po wprowadzeniu sondy wyjmuję się zatyczkę i wtedy gazy znajdują się. Po ujściu gazów, przez tą samą sondę wlewają się 1 litr wody z rozpuszczoną w niej jedną łyżką amoniaku lub mydla.

Jeżeli żaden z podanych zabiegów nie pomaga i zauważa się obawa o życie zwierzęcia, należy przebić żwacz trójgranicem (trokrem). Trójgraniczny musi być przemyty czystym spirytusem przed zabiegiem. Żwacz przebija się w sładzinie z lewej strony, w miejscu gdzie ściana brzucha jest najbardziej wznieciona. W miejscu tym należy uprzednio wystrzyc sierść i odkroić ją przez wyciągnięcie kawałkiem waty zmoczonej w spirytusie. Trójgraniczny wbija się tak, aby ostrze skierowane było do przodu, w kierunku głowy zwierzęcia i skośnie w dół. Najlepiej kierować go na lewy przedni łokieć zwierzęcia. Po wbiciu go, należy powoli wyciągać sztylce, jednocześnie drugą ręką przytrzymywać

pochewkę, aby została w ciele. Otwór pochewki zatrzymać palcem, aby gazy uchodziły powoli. Gwałtowne odejście gazów może spowodować śmierć zwierzęcia. Pochewkę zatrzymać się w ranie przez kilka godzin. Po wyjęciu jej zaś miejsce przebicia należy dokładnie obmyć ciepłą wodą, a następnie spirytusem i aż do zagojenia smarować raz dziennie jodyną. Przy braku trójgranicza, można użyć długiego, spiczastego noża, który wbija się tak samo, po czym przekręca się go, aby lekko rozchorzał ranę. W ten sposób chronimy zwierzę przed gwałtownym ujściem gazów. Jeśli mimo to, gazy uchodzią zbyt szybko, należy ranę zakryć palcem i regulować szybkość ich uchodzenia.

Jak w każdej chorobie, tak i w tej najważniejszej jest zapobieganie jej. A więc nie należy karmić bydła świeżą młodą koniczyną. Jeśli wypusza się bydło na zroszone pastwisko, należy je najpierw na paść sianem. Z żywienia oborowego na pastwiskowe trzeba przechodzić stopniowo, aby zwierzęta zdały się przyzwyczajać się do paszy zielonej.

H. MĄCZKA

cukor, citronová šťava, cibule, můka.

Hovädzie a bravčové mäso umyjeme, pokrájame na kocky, zalejeme studenou vodou a dáme varit. K polomäkkemu mäsu priďame koreniny, sol, cibuľu, očistenú a umýtú zeleninu. Neskoršie pokrájanú kapustu, rajčiatko, očistené, pokrájané zemiaky a dovaríme. Keď je všetko mäkké, prilejeme smotanu, v ktorej sme rozmiestili dve lyžice hladkej mýky, a prevaríme. Nakoniec podľa chuti okyslime citronovou šťavou, pridáme na kocky pokrájanú rozprázenú slaninku a uvařenú, na kocky pokrájanú červenú cviklu.

PIROŽKY PLNENÉ KAPUSTOU

Rozpočet pre 4 osoby: 300 g hladkej mýky, 40 g umelého tuku, mlieko, sol, 300 g hlávkovej kapusty, 3 zemiaky, 80 g slaninky, mleté čierne koreniny, sol.

Z mýky, mlieka, soli a tuku vypracujeme redsie rezancové cesto, ktoré necháme 1/2 hodiny prikryté stáť. Na pokrájanej slaninke udusíme pokrájanú kapustu, pridáme do nej trochu soli, mleté čierne koreniny a uvařené, pretreťte zemiaky. Često rozvalkáme na 3 mm hrubku, povykrajujeme kolieska, do prostriedku dáme plnku, preložíme, kraje dobré za-

tlačíme a vo vriacej osolené vode vyvaríme (varíme asi 10 minút). Uvarené vyberieme a polejeme na masti opráženou cibulkou.

SOMÓDSKY KRÉM — MAĎARSKÝ MÚČNIK

Rozpočet pre 4 osoby: 200 g pečených, pretlačených jablk, 100 g práškového cukru, 2 bielky, 30 g mandlí, sladká smotana.

Teplé pretlačené jablká miemie s práškovým cukrom, pridáme do bielkov ušľahaný tuhý sneh a šťaháme do zhustnutia.

Krém upravíme na misky alebo do pohárov, dopicháme doń pokrájané mandle a ozdobíme ušľahanou sladkou smotanou.

Z
uzka

RUSKÝ BORŠČ

Rozpočet pre 4 osoby: 120 g hovädzieho mäsa, 80 g bravčového mäsa, 20 g slaniny, 100 g korenovej zeleniny (mrkv, pečrulen, zeler), 60 g zemiakov, 30 g cvikly, 1 rajčiatko, 80 g čerstvej kapusty, 2 dl kyslej smotany, voda, sol, mleté čierne koreniny, bobkový list, červená paprika, 2 zrniečka nového korenia,

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNYMI ŤAŽKOSŤAMI A ZÁLEŽITOSŤAMI, KTÓRE VÁS ROZČUĽUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NÁŠHO ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelný, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz., oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: František Bednářík (Nowa Biala), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Cižiková (Zelów), Józef Gribac (Podwilk), Józef Grigłak (Niepolomicz), Vladimír Hess (Lublin), Bronisław Knapčík (Mikolajki), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolina), Ján Krišák (Krempečky), Wacław Luścinski (Zelów), Lídya Mšálová (Zubrzyca Górska), Lídzie Mundilová (Kučov), Ignác Nižník (Myślenice), František Svetlák (Lipnica Mała), Jan Sviatlen (Piekielnik), Ján Špernoga (Warszawa), Ružena Urbanová (Gęsiniec), Zofia Vasielková (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta j. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenia na j. słowacki — Elżbieta Stojowska. Weryfikacja stylistyczna tekstu słowackich — Ján Kacvinský. Korekta j. słowackiego — Ján Špernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Krzysztof Lewandowski.

Nadsyłanych rekonkopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne” RSW „Prasa — Książka — Ruch”, 00-480 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

ŽIVOT
CZASOPISM
SPOŁECZNO
KULTURALNE
Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

KALENDÁR 1974

FEBRUÁR—ÚNOR

1. PIATOK	Ignáč	15. PIATOK	Jovita
2. SOBOTA	Hromnice	16. SOBOTA	Juliana
3. NEDEĽA	Blažej	17. NEDEĽA	Donát
4. PONDELOK	Ondrej	18. PONDELOK	Simeon
5. UTOROK	Agata	19. UTOROK	Konrad
6. STREDA	Dorota	20. STREDA	Leon
7. STVRTOK	Richard	21. STVRTOK	Eleonora
8. PIATOK	Peter	22. PIATOK	Marta
9. SOBOTA	Cyril	23. SOBOTA	Damian
10. NEDEĽA	Jacek	24. NEDEĽA	Matej
11. PONDELOK	Mária	25. PONDELOK	Viktor
12. UTOROK	Eulália	26. UTOROK	Alexander
13. STREDA	Katarína	27. STREDA	Popoločná streda
14. STVRTOK	Valent	28. STVRTOK	Makar

1. februára vých.s. 7.17 zá.p. sl. 16.23
15. februára vých.m. 10.18 zá.p.m. 2.00
vých.s. 6.52 zá.p.s. 16.49
vých.m. 2.36 zá.p.m. 10.19

MAREC—BREZEN

1. PIATOK	Albín	8. PIATOK	Medziná. deň
2. SOBOTA	Helena	9. SOBOTA	Zien
3. NEDEĽA	Ticián	10. NEDEĽA	Katarína
4. PONDELOK	Kazimír	11. PONDELOK	Cyprík
5. UTOROK	Fridrich	12. UTOROK	Konštantín
6. STREDA	Viktör	13. STREDA	Gregor
7. STVRTOK	Tomáš	14. STVRTOK	Božena
15. PIATOK	Klement	16. PIATOK	Leon

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAZDÝ Z NÁS SA NIEKEĎ POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADÁ ZA PRESDUDOK NÁSICH BABÍČIEK. KO-NECE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TE-DA, KED SA VAM SNÍVA:

Vlas česat — dobrý zárobok
— nechat si strihať — smrť v rodine
— nechat si rást — šťastie v obchode
— vidieť vypadávať — neštastie
— ryšavé — nepravdivosť
— biele — duševný pokoj
— pekne učesané — priateľstvo
— na prsiach — zdravie
— rozcíhané — hádka v rodine
— pekne čierne — budeš milovaný
— šedé — budeš mat veľa starosti
— zapletať — nadviažeš dobré styky
— farbiť si ich — si ještín a falosný
— dlhé — budeš ctený a vážený
— iným česat — spôsobiť iným neúmy-selné bolesti
— na rukách vidieť — myslí na budúcnosť
— páliť — vyhneš sa neprijemnostiam
— rozpustené — starosti, žiaľ
— umývať si ich — nepokoj
— jasné — dobrota, vľudnosť
Vlna kupovať ju — si na ceste k blaho-bytu
— spracovať — usporiadana domácnosť
— česat ju — zlá práca so zlými ľuďmi

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznicie — 6 zł; kwartal

Zivotná PRÍĽECHOVSKA

Peter a Pavol boli priatelia na život a na smrť. Obaja poľovníci — spoločne chodili na postrieku.

Istho dňa dostali listok od známeho horára: „Máme tu dvojmetrákového di-
viaka, čaká na vás!“

List dostal Peter a ihned bežal za Pavlom.

„Kamarát, ber flintu a idene!“ A vyzoprával priateľovi obsah hōravho pozvana.

Aj v Pavlových žilach sa rozčeravila polovnica krv. Dvojmetrový kanec!

Takéto ešte nedostal.

Ideme!

A tak šli. Horára Pecháča ich privítal silovíčku, lež nemohol ísť s nimi na postrieku. Na druhom konci poliesia zvážajú drevu, musí ho ísť odobrať, lebo treba urobiť štvrtroční uzávierku. Okrem toho doma má peklo. Zatíkala sa im jalovica, štyri dni ju hradajú a žena naň ani dobre nepozrie.

Nie to, Peter a Pavol revir poznačujú, len nech im Pecháča povie, kde sa kanec títa, sami si naň počkajú.

Horár všecku pekne vysvetli. Postavte sa na Ostrédu, tam, kde končí hora a začína ten falat zemiačnička. Chodi si tam ako domov, čertisko. Zbrane má ako šable, stopa ako po byvolovi. Najlepšie bude postaviť sa proti ceste, čo ide krajom hory, tadiar musí prejsť. A na ceste vidieť aj ked sa zmikne.

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

Stoja, stoja, nedvchajú. Bože, taká životná príležitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! To bude trojej! Aj keby mali stáť hočie ráňa, vydriža. Tenko kanec nesmie byť niči len ich.

Petrovi sa chce fačiť, veľmi sa mu chce, aspoň jeden dym vtiahnuť do seba! Ruka mu už šmátra po vrecku, lež vždy ju stacične odtrahnut. Dnes sa musí zrieť cigarety, nevedno odzaciť! Namiesto cigarety si uhnne z fľapkej fľaštičky.

A čaka, čaka, z nohy na nohu nres-tunute. Slinko už zašlo, nad susedným briezkom škrabie sa mesiac. Skoro okrúhly ako pečen chleba, iba z krajiny výhradne. Petrovi sa zdá, ako keby to bol ten istý pečen chleba, čo on ako chlapec nosieval z pekárne po záhradní domov — a kým príšiel domov, pupok mu odjedol.

Už sa dosť zotnilo. lež mesiačok pekne svieti na cestu. Cesta je sivá — a dobre na nej vidno aj veveričku, ale dvojmetrákový kanec nikde.

Ale už by mohol výsiť, myslí si Peter a ohryza si spodnú peru. Všetko sa v nôm chvuje, trasic, ako keby nebol z kostí a mäsa, lež z huspeniny. Cím neskôr výjde, tým horšie. Ešte

Peter a Pavol boli priatelia na život a na smrť. Obaja poľovníci — spoločne chodili na postrieku.

Istho dňa dostali listok od známeho horára: „Máme tu dvojmetrákového di-
viaka, čaká na vás!“

List dostal Peter a ihned bežal za Pavlom.

„Kamarát, ber flintu a idene!“ A vyzoprával priateľovi obsah hōravho pozvana.

Aj v Pavlových žilach sa rozčeravila polovnica krv. Dvojmetrový kanec!

Takéto ešte nedostal.

Ideme!

A tak šli. Horára Pecháča ich privítal silovíčku, lež nemohol ísť s nimi na postrieku. Na druhom konci poliesia zvážajú drevu, musí ho ísť odobrať, lebo treba urobiť štvrtroční uzávierku. Okrem toho doma má peklo. Zatíkala sa im jalovica, štyri dni ju hradajú a žena naň ani dobre nepozrie.

Nie to, Peter a Pavol revir poznačujú, len nech im Pecháča povie, kde sa kanec títa, sami si naň počkajú.

Horár všecku pekne vysvetli. Postavte sa na Ostrédu, tam, kde končí hora a začína ten falat zemiačnička. Chodi si tam ako domov, čertisko. Zbrane má ako šable, stopa ako po byvolovi. Najlepšie bude postaviť sa proti ceste, čo ide krajom hory, tadiar musí prejsť. A na ceste vidieť aj ked sa zmikne.

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli aj horárove klobásky. Len ta sa do hory, na Ostrédu!

Prišli na miesto a Peter vraví Pavlovi: „Ja si stanem túto, odiarť dobre vidieť na cestu — a ty chôdžiš bližšie k zemiačničku. Nemôžeš byť čertisko, ujst!“

To im stačilo. Stopa ako po byvolovi, zbrane ako šable! Životná príľežitosť! Dva metráky, zbraň ako šable, stopa ako po byvolovi! Ideme! Už im ani silovica nechutnila, odmieli